

Sõa laulik.

Mitmesugused ajalikud laulud, mis
sõdades sündinud lugusid jutusta-
wad, iseäranes wiimasest

Wene-Türgi sõast.

Teine trükk.

Trükitud M. Tõnisson'i kuluga.

45.50

Sõa laulik.

Mitmesugused ajalikud laulud, mis sõda=
des sündinud lugusid jutustawad, ise=
ärane wiimaseft

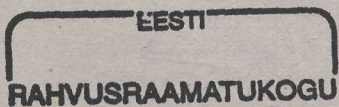
Wene-Türgi sõast.

Teine trükk.

Trükitud M. Tõnissoni'i kulguga.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 9 Июля 1893 г.

1-96-5461

1. Poisid, liisku wõtma!

Poisid, paunad selga wõtke,
Linna liisku wõtma tõtke
Et saaks näha, kes jäeb sinna,
Eh! kell luba koju minna!

See, kes puikleb, püiab koju
See on tühipaljas, roju,
Rustub mehe kirjast maha,
Kõlbab waewalt adra taha.

Aga kes jäeb meitest sinna,
Maksab kindla mehe hinna;
Sest saab halli kuue kandja,
Waendlasele walu andja.

2. Teenistusse minnes.

Nüüd on aeg mull teele astu,
Kõndi kodust laugelle,
Ei ma juuda panna wastu:
Pisar langeb laugelle.

Jumalaga ema, isa,
Jumalaga õde, wend;
Urge tõstke kaebtus-kisa,
Trööstige mu armsad end!

Et te näete minu palgel
Paißma leina pisarad:
See on ainult eßialgel,
Sest, et jätan kodumaad.

Kalli Reisri kutse-kaja
Helgib läbi riigi ra'a:
„Roored mehed, teid mull waja,
Tarwitab teid isamaa!”

Reisri kutsmist kuulda mõttes
Teile armsad ütlen weel,
Et mull teise kohta tõttes
Kodu peale mõtleb meel.

3. Kodust lahkudes.

Minu armas isa maja,
Kulla kallis kodupaik,
Et just lahkuda mull waja,
Sest mu hing on kurb ja waiß.

Pisar paisub mulle silma,
Kurwastuses kurdab meel:
Siit nüüd rändan lauge ilma,
Kas küll näha saan sind weel!?

Teised külad, teised talud
Tulewad mull ette seal;
Mäen teised metsad, salud,
Teised linnud okste peal.

Aga meeles tahan kanda
Sind mu kallis kodu-paik,
Tahan kiitust sulle anda
Isamaja, armas, waik.

4. Oma õpetus.

(Wiisil: Kui kaunist hüiab wainu peal.)

Mu poeg, sind kutsub isamaa,
Sest tõtta teele nüüd,
Kui tahaks sa ent warjata,
See oleks raske süüd!

Sa teeni teda truuste,
Kui õige mehe wiis,
Ei anna keegi sinule
Üht laidu sõna siis.

Kui aga oled hooletu,
Kõik hirwitawad sind;
Ra kindlust, walmust nõuab ju
Sult püha kodu-pind.

Jäe truus ja auusaks alati,
Kuis olid kodumaal,

Ei lahku siis sust ialgi
Dnn, rahu mõeral ra'al!

5. Isa juhatus.

(Wiisil: Metsas kõndis poisikene.)

Boeg, kui tahad minna sõtta,
Püüa siis selga võtta sa,
Ufinaste teda tõtta
Laadima patroniga.

Püüa otsas olgu kinni
Kõbe haljas teras-piik,
See teeb waendlasele pinni,
Juhatab kus surma-riik.

Julge süda olgu rinnas,
Mis ei kogu waenu ees,
Muidu oled wana kinnas,
Aga mitte sõamees. —

6. Sumalaga jätmine.

(Wiisil: Nüüd kõik maailm on hingamas.)

Mull püha kohus täita ees
Ja kõigil, kes on terve mees;
Mu pruut nüüd Sumalaga jäe,
Wiis aastat üksteist me' ei näe!

Mull seisab ikka meeles sa,
Eht aeg küll pikk ja kauge maa;
Su peale mõtlen päewal tööl,
Mull ilmutab end unes ööl.

Kui neiud wõerais paikades
Mull toidu-kenalt hiilgaks ees,
Mu mõrsja — fiiski mõtlen ma —
Teid wõidab oma oiduga.

Jäe jumalaga, Hellake,
Rätt anna ford weel minule!
So, nüüd ma lähen, rõemus meel
Ei lahku minust maal ei weel.

7. Lähme sõtta!

(Wiisil: Metsas kõndis poisikene.)

Sõda tõusis Türgi piirel,
Warssi nähti „punast merd“
Saawat sinna kohta kiirel,
Ruska woolas palju werd.

Sultan näitas suurta uhkust,
Kõhus rahwast raskeel käel;
Polnud pisematti puhkust
Bashiboskokite mäel:

Kiisusiwad ristirahwast
Koledamal kurjusel;

Need küll panid vastu wahwast,
Siiski mõit jäi waendlasel.

Õnnetute appihüie
Kõlas kurbalt kaebawalt:
„Lubta läinud meie püie, —
Tšaar, meid peasta piina alt!”

Weneriigi helde isa,
Wõitemata wägimees,
Kuulis kurtijate kisa,
Süda kihwatas ta sees.

Saatis Sultanile sõna:
„Jäta rahul ristlased,
„Muidu kuuled püüsi kõma,
„Rajunett teeb priius’ teed!”

Sultan sest ei pidand lugu,
Piinas palju pahemalt,
Kaskest ristirahwa fugu
Muljus metslik wägimäld.

Nüüd ei ootnud enam Keiser,
Wägew Wene walge Tšaar,
Kerkis nagu kange Zeiser,*)
Helendas kui ida kaar;

Range kõue kombel kajas
Tema wägew, walju hüid:
„Kõik, kes minu riigi rajas,
„Astku wendel appi nüüd!”

*) Zeiser on kõige suurem fargawa wee allikas, Jõlandi
saare peal, mille palaw wesi 60 jalga kõrgelle purskab.

Reisri kutse peale palju
Tõttas mapraid Benemaalt,
Wahmaid, kindlaid, nagu kalju,
Ruttas rohkest' Eesti ra'alt.

„Reiser kutsub, lähme sõtta!“
Hüidis wirgem Wirumees,
„Püssi tahan kätte wõtta!“
Sistas kõigil süda sees.

„Wott, gde molotsõi! Nu drastu!“*)
Hüidis Wene meeste hulk,
„Tere, wennad!“ kostis wastu
Kõnda Tartlane, kui Mulk.

Kõemjalt, julgelt, ühel meelel
Mehed marsšiswad auul,
Kaunilt kõlas mitmel keelel
Wahwa, wägimeeste laul. —

8. Kes tõi sõa sõnumeida?

(Rahwa laul.)

Kes tõi sõa sõnumeida,
Kes see kändis waenukeeli?
Arat tõi sõa sõnumeida,
Wares kändis waenukeeli.

*) Tähenab: „Waat, kus tublid poisid, noh, tere!“

Kes läeb meilta sõdimaie?

Kas läeb isa, wõi läeb wenda? —

Ei läind isa, ei läind wenda,
Läks aga noorem pojufene
Dma uhke halliga,
Kulda kappja kõrmiga.
Poeg läks aita ehtimaie:
Õde juurde õppemaie;

„Pane selga surma-särki,
„Pane kaela kalmu-rätti,
„Wõtta kätte koole-kindad!
„Oh mu hella wenna-kene,
„Ära sõida sõda eesja,
„Sõda eesja, sõda taga! .
„Sõida sõda kessiella,
„Kus on ümber hulka mehi,
„Liigu ligi lipukandjat!
„Esimised heidetakse,
„Tagumised tapetakse —
„Kestel käijad koju saavad.” —

Tuli wenda jälle koju,
Sõitis isa ukse ette;
Tule isa, tunne poega!
Tule ema, tunne poega!
Ei seal isa tunnud poega,
Ei ka ema tunnud poega.
Sõitis õe õitswa õue;
Tule õde, tunne wenda!
Õde tuli, tundis wenda —

Oma surma färgikeseft,
Kaunist kalmu kaelarätist,
Oma koole-kinnastesta.

Kuule, kulda wennakene
Kas on sõas kaasa meeles
Kaasa meeles, kodu keeles? —

„Oh, mu õitsen õekene,
„Sinisilma sirgukene,
„Hõbe peada õiekene!

„Sõas on armas haljas mõeta,
„Kõliseja kõwer rauakene,
„Meeles meeste mõitlemine;
„See mind peastis Pärnumaale,
„Amitas mind Harjumaale,
„Õitswa õe õue peale. —
„Tapelus nüüd tallitatud,
„Sõda suurta, suigutatud
„Wainu healed waigistatud. —“

9. Traraa!

Traraa, traraa, traraa!
Trumm põrab, pasun ka
Meid kutsub: „Tulge sõtta!“
Sest püüdsem kiirest' tõtta,
Traraa, traraa, traraa,
Wõit meile saab. Hurraa!
Näe hooste-wägi läeb,

Ent ette otša jäeb,
Ta kannul jala-roodud,
Kes nii kui mõitjaks loodud;
Kõik hüidwad hulgana:
„Hurraa! Hurraa! Hurraa!

10. Pasunad puhuvad.

Nüüd puhuvad pasunad, põramas trumm,
Mõel wälkumas, paukumas püssid: summ, summ!
Waat piigi peal peegeldab päikese läik,
Ja mässawalt möllamas lahingi käik.

Kes on siis jee wahwa ja südamik mees,
Kes ratsutab rabedast' kõitide ees?
M'e kindral on tema, meil isaks on ta,
Sest waljuste, wennad, tal hüidkem: hurraa!

Te puhuge, pasunad, põrise trumm!
Mõel wälgu, ja paukuge püssid: summ, summ!
Ei sõamees karda, ei kohkugi ta,
Ta mõitleb ning waljuste hüiab: hurraa!

11. Laagres.

(Wiisil: Metsas kõndis poisikene.)

Rishinewa linna woolas
Palju wahwaid mõitlejaid.

„Türgil naha täis on foolas!“
Hüidfid kõit, kes sinna said.

Waprust paistis igast filmast
Kõigil meri kiirelt täis.
Nagu wägi waimu-ilmaist,
Täitis warsi linna täis.

Majadesse küll ei mahtund
Enam, sest neil palju sees;
Aga mill siis süda jahtund
Soldatil on külma ees?

Wälja peale, linna ligi,
Ruttu telgid üles löid —
Olgu külm, ehk jooksku higi,
Rahul kroonu leiba sõid.

Nägid kudas lume-lained
Tuules, tormis tuiskašid,
Westfid juttu targad, lained,
Sõa lugu luiskašid.

Wiimaks kindral käsku andis'
„Mehed minge teele nüüd!“
Ja meil märgiks ette kandis:
„Wõitu saada olgu püüd!“

12. Üles, wennad!

Üles, wennad, kiirest' üles,
Suba põrab trumm meil ees!

Si nüid aega une süles
Wiibi mõi, kes sõamees.

Wõtkem wirgast' püssid kätte,
Waendlane on wastu ju;
Astkem talle julgest' ette,
Pöörigem wastu püssi suu!

Oda hoobil maha heitkem
Kurje rahu rikkujaid,
Püssi kuuli rindu peitkem,
Andkem neile „hingemaid“!

Mis ja meie rajalt otsid,
Wägimäldne mõeras mees?
Jänesteks meid küll wiist trotsid —
Waata — lõmid on sull ees!

Katsu, et weel aegsast' jõuad
Põgeneda meie eest;
Kui ja aga mõitlust nõuad —
Siis on hing sull kadund seeft!“

13. Sätke juttu!

(Wiisil: Saulge rõemjast' riigi rahwast.)

Sätke juttu, sõbrad, ruttu
Kuulge tõsist laulu nüid,
Kuulge laulu lahleid sõnu,
Tundke tema mehist mõnu,
Helisegu foori-hüid!

Rõemjal meelel, lahkel keelel,

Kõlagu mei' hüide-heal:
Isamaa, su pärast astu
Tahan waendlasele wastu —
Saagu mõit ehk surm mull seal!

Kõrget hinda, risti rinda
Antakse, kui mõidan ma.
Aga kui ma suren sõtta,
Eks siis isamaa mind tõtta,
Ratma oma mullaga. —

Sõbrad, laimud, waprad waimud
Hüidkem ühes hulgani:
„Isamaa, su püha pinda
„Kaitseen, kui ka kuuli rinda
„Saan, ma ei seft hooligi!“ —

14. Müid üles!

Müid üles, üles wägewad wäed
Ja sõtta kõik sammuge kiirelt,
Kõik tõrjugu waendlast, kell otsas on täed,
Et tagasi tõttaks me piirelt!
See üffi tubli ja mehine mees,
Kes julge ja wapper on waendlase ees!

Su põriseb tugewast' trummide heal
Ja pasunad hüiamad walju:
Kui waendlased wastas, siis tormake peal,
Kas olgu neid enam kui palju!

See üfsi tubli ja mehine mees,
Kes julge ja wapper on waendlase ees!

15. Donau jõest üleminek.

(Wiisil: Kui kaunist' hüiab mainu peal.)

Küll palju teadwad Donau jõest,
Kuid pisut teda näind;
Ma aga laulan teile tõest:
Seal ise olen käind.

Ei füiski laente laiuselt
Ma laula lausa juul,
Waid Wene mäe waprusest
Siin heliseb mu huul.

Me kaldal kaua wahtsime,
Ei hõlpsalt üle saand;
Kui silda teha tahtsime —
Türk nõuu meil nurja a'and.

Kui kaua kaldal ootsime
Ja käsi halwalt käis,
Et silda saada lootstime,
Sai süda wiimaks täis:

„Las jääda tühi silla töö,”
Nii kindral hüidis meil,
„Paat wiib meid üle woode möö;
„Marsh, Türgil tehke leil!”

Paat weeti paadi järele
Wee walda wirgal kael,

Et Türgi poolse äärele
Teed oleks Bene mäel.

Hulk mehi iga paadisse
Siis aset mõtšivad,
Ja möla lastes lainesse
Nad sõudma tõtšivad.

Ja kalbalt wahtšid hoolega
Muišt mehi, püsšid peus
Et mõitlejaid wee-moolega
Türk takistaks ei teus.

Rui wiimaks teise sõrmale
Ju sõudjad mehed said,
Ei astnud Türgid kõrmale,
Waid wastu sedamaid.

Muišt neid, kes kalbast ülesse
Rüid püidšid ronida,
Nad heitšid lainte sülesse —
Muišt peasšis õnnega.

Ja kõrge kalda äärele
Siis farmupidi koos
Muišt mehi mõitles mõimuga,
Muišt magas wette woos.

Waat wiimaks waibus Türgi jõud,
Sai Bene meeste mõit,
Ja Donau laindel kestis sõud,
Me' meeste üle-šõit.

16. Rutse.

(Wiisil: Et tõtkem nüid wälja jne.)

Meid pasunad kutsunud wälja waljuste
Sest läheme lauldes, mu sõbrad kiireste,
Ju mõeras wägi seisab meie ees,
Sest igaüks meist wõidelgu kui mees!

Ra hoidkem nüid kofku, kui tubli meeste wiis,
Kui läheme lahku, ei mõitu saa me' siis!
Sest isamaa on meie ülem hüid:
Ta tähtjust tõsta olgu meie hoolsam püid!

Ei mõegad, ei püssid siin meile hirmu tee;
Kes kofkub ja kardab, ei mees ei ole see.
Waat mõitlejal, kell hirmu ei tee raud
On kodus walmis ootamas pidu-laud.

17. Plewna ärawõitmine.

(Wiisil: Minge üles mägedelle!)

„Plewna linn on tugew, kange,”
Rääkis sultan suurel suul,
„Ei ta nõnda hõlpsalt lange,
„Rahju tee tal Wene kuul.” —
Ja et lugu lähets hästi,
Luhata pörkaks piirmine,
Osman Pashat kiirest' lästi:
„Raitse linna kindlaste:” :::

Osman Pasha, kuulus kindral,
Wäga tähtjas wägimees,

Lahingis kui kalju kindel,
Rohkemata kuuli ees,
Ütles: „Ennem hele päike,
„Walgustaja ilmamaad,
„Muudab oma hiilgwa läike
„Kui et Plewnat võidakš nad!“ ::

Ehl küll kaua taitssta suutis
Osman linna kangel käel,
Lugu siiski viimaks muutis,
Toidu puudus tuli wäel,
Ja sest piinast Pasha mehed
Kõigist liikmeist kangesid,
Ragu närtsind lepa lehed,
Surma sülle langesid. ::

Kui siis viimaks wene wägi
Tormil tikkus linna peal,
Osman siis küll ära nägi,
Et ta kuulsus kustund seal;
Ragu karu, kelle pojad
Kütt on püidnud pesa seešt,
Wõitles ta, ning were-oad
Uputasid mõnda meest. ::

Mandlikult mõega andis
Osman wõitja kätte seal,
Rannatlikul meelel kandis
Mis tal Allaa*) pannud peal';
Wenemaale toodi teda. —
„Plewnas Wene wägi sees!

*) „Allaa“ on Türgi-keeli sõna ja tähendab „Sumalat“

"Ei ma oleks uskund seda!"
Ütles löödud Türgi mees. :,:

18. Hurraa, nüüd mõitleme!

Hurraa, nüüd mõitleme,
Kui mehed julgeste,
Meist eemalle jäeb värin!
Suurtüki, püssi kärin
On hirmuks naiste ees,
Ei karda seda mees.

Su käsib trummi heal
Meid ette astu seal,
Sest sõbrad ärge vaatke,
Waid püssi kuuli saatke,
Et langeks waendlane
Ja mõit jääks meitele.

Oh! mõni meie mees
Siin sureb teiste ees,
Kuid pole tarmis nutta
Sull, sõber, parem rutta,
Et tasuks tema eest
Ja tapaks tapjat meest. —

19. Lahingis.

Nüüd mennad waprast' mõidelge,
Nii kudas meeste wiis!
Kui truult kohut täidame,
Ka wihasewgi waendlane

Ei saa meist mõitu siis,
Ei saa meist mõitu siis!

See teada juba kõigile
Mis Keiser käskis meid:
„Kui röömlid riitis riisumas,
„Siis olgu wahwad mõitlemas
„Ja lööge maha neid!
„Ja lööge maha neid!”

Hurraa, siis hüüdkem waljust' nüüd
Ja tormake kui tuul!
Kui meie lähme edasi,
Siis waendlane jäeb tagasi,
Tal hirmuks püssi kuul,
Tal hirmuks püssi kuul:

20. Püssid pauguvad.

(Wiisil: Nüüd kõik maailm on hingamas.)

Hurraa! nüüd püssid pauguvad,
Et metsad wastu hauguvad.
Siin langeb hobu, langeb mees,
Kõik kukub püssi kuuli ees.

Oh! suur küll teiste tugemus,
Neid mõidab wene mägewus,
Sest Wene waprus ammust a'ast
On läbi käinud mitmest maast.

Kas tulgu tuhat Türgi ra'alt
Oh! sada polku Saksamaalt,

Neil kõigil ees on ootmas haud,
Kui lord neid rabab Wene raud. —

21. Püssi laul.

(Wiisil: Laste lipud lehwitada.)

Iga mees, kes astub roodu,
Wõtku püssi kätte see,
Muidu sõamehe moodu
Pole tema teule!

Püß on sõamehe uhkus,
Tema ilu, tema auu,
Olgu töö ehk olgu puhkus,
Püß ei tema meelest kau.

Tuleb lahingisse astu,
Kus on võimus surma wäes,
Miska waendlasele vastu
Panna, kui ei püssi käes?

Wanal ajal soldat kandis
Hiilgwat mõeka puusa peal,
See nüüd püßil mõitu andis —
Sõas kuulda jelle heal.

Mürisedes prahsub pauku,
Wälgu kiirul lendab kuul,
Puurib waendlasele auku
Kindu — sest tal waitib huul.

Püß, ja minu auu ja ilu,
Sinust laulab minu keel;
Warjab lord mind hana wilu
Alles siis s'ust lahkun weel. —

22. Mõega laul.

Mu mõel, et ütle ära,
Mis tähendab su sõra?
Kui mu peal waatab sa,
Siis rõemaks lähen ma.
Hurraa, hurraa, hurraa!

„Mind wapper soldat kannab,
„See hiilguft mulle annab,
„Sest tubli mehe kae
„Mõel rõemus iga päe.
„Hurraa, hurraa, hurraa!“

Miks kõlad tuppes nõnda,
Kui tahaks tappa mõnda
Sa sõa mässu sees?
Mõel, tunnista mu ees!
Hurraa, hurraa, hurraa!

„Ma igatsen ju sõtta,
„Waendlasi wastu mõtta,
„Seepärast, sõamees,
„Ma kõlan tupe sees,
„Hurraa, hurraa, hurraa!“

Oh tule tupest paljalt,
Sa hiilgab hõbe-haljalt!
Ja kui sull tappa püid,
Siis astu mälja nüid!
Hurraa, hurraa, hurraa!

„Nüid lööge waprast pojad.
„Et jooksmad were-ojad! —

„Kui mõistus mõeka jäeb,
„Siis mõit meil ikka jäeb. —
„Hurraa, hurraa, hurraa!“

Jah, vastastiku kofku
Rüüd lööge mõegad lofku,
Et waendlane siit kaub
Ja mulla põue maub!
Hurraa, hurraa, hurraa!

23. Hommiku laul.

Hommit koidab!
Hommit koidab!
Varakult mull surma loidab.
Pia sõapafun hüiab,
Püüsi kuul mind tappa püiab,
Mind ja mitmet seltsimeest.

Ufinaste,
Ufinaste,
Kõem ja lust läeb lõpule.
Hommitul veel uhkelt astud,
Ohtul rinnust läbi lastud,
Hommen hingad haura sees.

Sie ilu,
Sie ilu,
Kõõwib pea tuule wilu.
Kiitled ja, et sinu palged,
Prisked, punased ja walged —
Mõtle, lilled närtsimad!

Olgu nõnda,
Olgu nõnda,
Rudas sünnib, sündku mõnda!
Julgest' tahan mälja tõtta
Ja kui ma ka suren sõtta —
Suren wapra mehena.

24. Rest sõa käre.

Müid kuulda kanget sõa käre
Ja wilistates lendab kuul,
Suits katab kinni päikse sära
Ju hoigab haawatute huul.

Püss paugub, hiilg'wat näikse piiki
Ja wereft aurab mulla pind;
Sell tuleb minna surma-riiki,
Kell purustatud pea ehk rind.

Su ette Issa, ohked wiimad
Mu palmeid, kuule heldest' Sa:
Mind kaitsku Sinu armu-tiimad,
Su hoolets ikka jäägu ma! —

25. Palwe lahingis.

Issa, ma palun Sind!
Koledalt sõda mu ümber siin käre,
Wõitlejail mõeladest sädemeid särab.
Wägede Issand, ma palun Sind!
Saada, oh saada mind!

Isa, ma palun Sind!
Tahad Sa mõitu ehk surma mull anda,
Südamest püüan Su seadmist kõik tunda,
Kuidas Sa tahad, nii saada mind!
Sumal, ma tunnen sind!

Sumal, ma tunnen Sind!
Langegu sügises närtsinud lehed,
Suikugu surmale lahingis mehed,
Helduse allik, ma tunnen Sind!
Isa, oh õnnista mind!

Isa, oh õnnista mind!
Julgeste tahan Su hoolde ma tõtta,
Elu Sa andsid, võid seda ka võtta;
Elus ja surmas õnnista mind!
Isa, ma kiidan Sind!

Isa, ma kiidan Sind!
Ei mind toond mõitlema kuulsuse iha,
Selle eest sõdin, mis kallid ja püha.
Mõites ehk surres ma kiidan Sind!
Dmaks Sa võta mind!

Dmaks Sa võta mind!
Moolab mull haamatud soonte seest veri,
Maimu ees paistab ju — õnnemaa meri:
Dmaks, mu Sumal, siis võta mind!
Isa, ma palun Sind!

(Körneri järel.)

26. Ei leia.

(Wiisil: Kui kaunist' hüiab wainu peal.)

Ei leia kohta kenamat
Sa terve ilma peal,
Kus surres ilu enamat
Kui sõa-wäljal seal.

Sa kodus uinud ükšina,
Kui hing läeb ihu seest,
Siin aga sirgub sinuga
Nii mitu sada meest.

Ja kui on walmis mulde säng,
Kus sirutakse find,
Siis hüiab mosekandi mäng,
Siis õhus laulab lind:

„Sa isamaa eest tegid tööd,
„Tal ohwriks andsid end,
„Sest soowime full head ööd —
„Oh uinu rahus, wend!“

27. Reisri eest.

(Wiisil: Wõtke wikat aidast wälja!)

Tõnu tegi tubli töösi,
Oli täitsa meistre-mees,
Tegi päewal, tegi öösi,
Hooletust ei olnud ees.

Tõusis sõda Türgi piiril,
Kusja wäge waja läks —

Tõnu tõttas sinna kiirel,
Laskis püssi: riks ja räks.

Viimaks mõitlemises, langes
Milles uinub mitu meest,
Tõnu Türgi kuulist langes
Oma kalli Reisri eest!

28. Wahwa sõamees.

(Omal wiisil.)

Ma olen wahwa sõamees.
Mull on püss ja otsas piiki,
Miska saadan surma-riiki
Iga ühte waenu-meest
Kes ei põgene mu eest.

Ma olen wahwa sõamees.
Kuulge sõbrad, ei ma seda
Waendlast ole näinud, keda
Poleks jõudnud mõita ma,
Kui mind käs kis isamaa.

Ma olen wahwa sõamees.
Tulgu Ungri, Saksa mehed —
Langewad mu ees, kui lehed.
Tõstku Inglise kord pead —
Loota pole temal head.

Ma olen wahwa sõamees
Isamaa, mu uhkus, ilu,
Kuni leian hana-wilu,
Mõitlen sinu piiri ees
Mina wahwa sõamees.

29. Pärast lahingit.

(Wiisil: Minu kallid ema keel.)

Tunnista, oh mulla-pind,
Kelle meri wärwind sind;
Ütle kelle ihu jeeft
Sing on lahkund sinu eest! . . .

Et sull pole keelt, ei healt
Kuulan kostust otja pealt,
Kussa ööpik, weike lind,
Höbe-healel hüiab mind:

„Waata, waata külamees,
„Kohakene, mis su ees,
„Mitmele on puhke-säng,
„Kellel otjas elu-mäng.

„Siin on langend mitu meest
„Samaa ja Keisri eest?
„Elu pandiks andsid nad,
„Et on truud alamad.

„Sellesamas kohas seal,
„Kus sa praegu seisad peal,
„Singab mees kes teistele
„Oli märgiks auufaste.

„Kodus toitis waewaga
„Dma nõrka ema ta,
„Keda minewasest juiſt
„Piinas jooksjä-haigus luit.

„Aga kui ta kõrmu seal
„Kuuldus Keisri kutse heal,

„Pidi jätma ema ta,
„Kuttas fiirest' mõitlema.

Küid ta hingab mulla sees,
„Ema ootab taewas ees.“ —
Seda kõnet kuuldes ma
Kumardasin palwela.

30. Lahingi päewa õhtul.

(Wiisil: Õrn ööpik, kuhu tõttab sa?)

Päew loojas, peale jõuab öö,
Ta warjul sõa-paif,
Su lõppenud on were-töö,
Kõik ümberkaudne wai.

Nii witmed puhkawad wiimist und
Neil jäädmalt waihind suu,
Ja mõni õhtab: „Õnnis tund,
Oh jõua tulla ju!“

31. Truu sõber.

Mull oli üks truu sõber,
Ei paremat ma saa;
Kui trumm meid hüidis sõtta,
Mu kõrwal mõttis tõtta,
Ei jäenud maha ta.

Kuul lindas meile wastu:
Kas trehwab mind, wõi sind? —
Ta sõbra südant lõhkus,

Et hinge wälja õhkus —
Mull walutas sest rind.

Weel kätt mull tahtis anda,
Kui püüsi laadfin ma:
Ei kätt wõi anda sulle,
Jäe teises elus mulle
Niisama sõbraks ka! —

32. Truu finel.

Wana küll mu finel juba,
Siiski mulle armas ta;
Kui saan koju minna luba,
Ühes teda mõtan ma.

Tihti truudusega ilmas
Lööb üks sõber üle teist,
Aga finel minu filmas
Truim mõlemist on neist.

Sume a'al, kui wihma woolas,
Talwel paufus kange külma,
Siis mind kaitsema oli hoolas
Sinel, sinu krae ja hõlm.

Sügisese sopa ajal
Laagres lausa taewa all,
Kui ei olnud warju majal
Leidsin sinust kaitset küll.

Kui mind lahingisse mõttis
Hüida sõa trummi heal —
Sga sõber eemal' tõttis,
Truuks jäi üksi finel seal.

Mitu hauku jisse talle
Kuri püssi kuul küll löi,
Ei ta kargand laugemalle,
Ennast mulle ohwriks tõi. —

Sest mu finel, sõbraks jäeme
Kuni testab elu-käik,
Ühes mulla-põue läeme
Kus ei paista enam päik. —

33. Isamaale.

Kas tunned maad, kus aasala
On lilled ilul õitsemas,
Kus waimustawa wõimuga
On tamme metsad mühamas?
Jah, tunnen küll, eks ole ta
Mu kallis Gesti kodumaa.

Onn sulle, kallis kodu-pind,
Sind kaitsen mina hoolega,
Ei waendlane wõi sõtku sind,
Ei purustada noolega!
Niikaua, kuni elan ma,
Wõid rõemus, rahus kosuda! —

34. Tõutus.

(Wiisil: Mu isamaa armas.)

Su pärast mu elu —
Nii wannun sull ma,

|: Oh maa, täis õnne, ilu
Mu Gesti isamaa! :|

Mull südames loidab
Arm, truudus — nii vaik —
|: Su õnn mu hinges loidab
Oh isa-isa paik! :|

Ruis Jumalat usun,
Ruis olen tall truul,
|: Nii ma su waendlast rufun,
Sull wannub minu fuu. :|

Su päralt mu elu —
Nii hüian sull ma,
|: Oh maa, täis õnne, ilu,
Mu Gesti isamaa! :| —

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

35. Kaabaka surm.

Trumm põriseb tafa, nii tume ta heal,
Tee igaw meil käia, oh oleks ju seal!
Oh oleks kõik möödas, hing läinud ta jeeft —
Mu südames walu, film wirwendab weeft!

Döest' ainuke sõber, mull oli see mees,
Kell täna surm toledalt ootamas ees;
Tal kuulisid rindu saab saadetud hull
Ja lastjate hulkas ka minagi, Mulk.

Weel wiimast kord waatab ta päikest ja maad,
Siis filmi tal finni ju fidumad nad,

Tähenäus: Kaabakas nimetatakse seda meest, kes teenis-
tusest ära jookseb, kas võõra wäe sekka ehk mujale.

Ja püssid nüid palge, tal wiimane tund.
Oh Issand, Sa anna tal rahulist und!

Meid sihtimas oli küll üheksa meest
Kuid kahetsa kuuli läind kõrmale teest,
Sest lastjatel nõrgaks käed haledus teind,
Näe minu kuul südamest läbi tal läind.

36. Sõast koju tulles.

(Wiisil: Tallekene hüppa.)

Otsas sõa-kära
Waihind mainu heal,
Iga soldat sammub
Kodu maantee peal.

Nende seas ka mina
Astun rõemfäst' teed,
Ei mind jõua hoida
Tormid, tuuled, weed.

Sõas kurjad kuulid
Kõrmus hulunud,
Seal ka minu kahwatan
Katki kulunud.

Uga paigaks peale
Keiser raha and,
Ristiga mull ühes
Teda rinda pand.

Jõudke jalad, jõudke,
Et kord koju saats,

Kus kõik minu tutvad
Silmad lahti a'aks.

Imestades jookswad
Kõik mu ümber siis,
Ütlewad: „Sa sõdind
„Nii kui mehe wiis.

„Tänu sulle armjast'
„Meie kõigi poolt,
„Et me rahu pärast
„Oled kannud hoolt!

„Eht küll sõas wiga
„Saanud sinu käed,
„Pole tarwis karta,
„Et sa nälga jäed.

„See, kes sõa-wõlmes
„Wõidelnud kui mees,
„Söögu wanas põlmes,
„Leiba rahu sees!“ —

37. Märtsinud roos.

(Wiisil: Nüüd kõik maailm on hingamas.)

„Kui kauaks wiivid armuke?“
Nii küsis mu käest neiuke
Mu kaela ümber hakates,
Mu rinna na'ale langedes.

Ei wõi ma seda üelda nüüd,
Mind kutsus minu Reisri hüid;

Ma kindlast' aga igal a'al
Su peale mõtlen kaugel maal.

Jäe fina mulle truiks ka,
Mind ial ära unusta,
Siis trööstitud on minu meel
Seal kaugel, kus on mõeras feel!

„Kuis mõin find ial unusta?
„Sust lahkun üksnes surmaga.
„Mu kallid Jumalaga jäe,
„Ei find mu film wist enam näe!“

Ta heale pani finni nutt,
Mind sundis lahkumise-rutt —
Kuid igal öösel une fees
Mu neiu seisis minu ees.

Kui mööda läksid aastat wiis
Sain luba koju tulla siis;
Oh, kudas liigutas see mind,
Et rõemust üsna paisus rind.

Mis aga nägi minu film?
Kas tõeste wiirastuses ilm?
Mu neiu kanti hingama,
Sest juba oli surnud ta. —

Küid kõnnin üksi kurbtuses
Mu endses õues filmamees. —
Kii tuleb kord ka mulle tund,
Kus mina puhkan wiimast und. —

38. Kalju ning sõamees.

(Wiisil: Laske lipud lehmitada.)

Rõikumata seisab kalju
Kange mere määsu sees,
Lõhkugu küll lained walju —
Ei ta liigu nende ees.

Rõikumata, nagu kalju
Seisab õige sõamees,
Tulgu waendlasti kui palju —
Ei ta kogu nende ees.

Kui on waendlasti küll palju
Astwad wapralt wastu neil,
Täitwad püüsi, hüidwad walju:
„Sur'ge, mõit piab jääma meil!”

39. Oh Kars!

(Dmal wiisil.)

Oh Kars, oh Kars!
Kui mängis sõamarsh,
Siis lätsin rutuga
Su poole minema.
Püüsi õlal mõtsin astu
Ma waendlastele wastu,
Ja waimustusega
Siis õiskasin: hurraa!

Mu kuul, mu kuul
See lindas nii kui tuul,
Kell haawa rindu löi,
Sel kohe surma tõi.
Mu oda warest tillus,
Silm mõidu himul pillus,
Et kuri Türgi mees
Sest lohus minu ees.

Oh Türl, oh Türl,
Küll abras sinu mürl,
Et Wene teras ta
Lõi katki hoobiga!
Sa kiitlema küll lange:
„Kars kindel, ei ta lange!“
Eks nüüd sa ise näe,
Et ta on Wene läe.

40. Oh kroonu!

(Dmal wiisil.)

Oh kroonu, sinu teenistus
On rahwa rahu finnitus,
Sa kutsud kaitsjaid riigi seest
Nii Wene-, kui ka Gesti-meest.

Kord tõusis tüli Türgi mäest,
Siis käsk meil tuli Reisri käest:
„Nüüd tulge tublid Gestimaalt
„Ja kõige Wene rahwa ra'alt!“

Waat wägi sammus wirgalt fiis,
Meid kindral üle Donau miis
Ring kussa wälfus Wene raud,
Seal Tüirkidele tehti haud.

Rui Sultan sõnumi sai tõe,
Et Wene mehed üle jõe,
Siis Osman Pašhat läkitas,
Kes Wene wäge takistas.

Rüll Skobelew fiis tegi tööd
Seal Plewna ümber päewad ööd;
Si mõind seal otjust oodata,
Waid ruttas Karsfi piirama.

Todleben Plewna kätte sai
Ja Türgid linnast wälja ai. —
Ra Balkan, mille latw näeb merd,
Jõi wäga rohkest' Gesti werd. —

Nüüd aga distab Weneriif,
Tal kuuljust toonud püss ja piik.
Ja Gesti meestel kiige peal
Toob kiitust neiukshe heal.

41. Meidude kurwastus.

Rõik kenad neiuad Gestimaal,
On kurwad öö, kui päewa a'al,
Sest noored poisid, priskemad,
Rõik soldatiks siit lähewad.

Kes sandid, jäävad järele,
Kuid naiti need ei mõtagi,
Eht kui end neiud ehivad,
Siis pole neid, kes vaatavad.

Seft wanad-poisid õisake,
Küid mõidumehed olete;
Küll neiud enne naersid teid,
Küid manaks mõite hüida neid.

42. Põltsamaa.

(Viisil: Sealt Läänemere kalda pealt.)

Oh linnakene, Põltsamaa,
Mull kõigest kohast kallim sa,
Su peale ala mõtleb meel,
Sull kiitust laulab minu feel!

Kui riigist riiki otsma läeks,
Ei siiski sinu sarnast näeks,
Kõik suured linnad ilma sees
On tähtsusetu sinu ees.

Kui wali viletsuse tuul
Tõi läänest rüütleid Düina suul,
Siis juba sellel hallil a'al
Su tähtsust tunti mitmel maal.

Su lastel õitses õnne-põlw,
Neil selgelt sinas taewa mõlw,
Neid toitis rohkest põllu-pind
Neil vabaduses hingas rind.

Said rüütled terme Liivimaa
Su lõitnud orja-ikkessa,
Weel wabalt seisis Paala mees,
Ei kumardanud mõera ees.

Küll rüütled katsuſid kõik nõud
Ei raugend Paala meeste jõud,
Nad seisid wastaliste ees,
Kui kalju mere mäsſu sees.

Ka seisis Paala meeste seas
Suur Lembit esimeses reas
Ja hüidis: „Kes ei mõitle nüid,
„Sel tulew põlw saab mõistma süid!

„Meil tulgu surm ehk tulgu haud,
„Meid tapku rööwijate raud,
„Ei keegi sellest peasta mõi,
„Mis saatus talle peale tõi.

„Waat, röömlitel meid riisu püid,
„Sest olgu meie sõa-hüid!
„Mu kodumaa, ma kaitsen sind,
„Niikaua, kui mull hingabrind!”

Su põllule siis, Põltsamaa,
Su lapsed langsid; priius ka
Läks peitu raudse meeste eest,
Tal pisar paistis filma seest . . .

Ehk läks küll looja Paala päit,
Ei kustund siiski kuulsus, läit:
Sest Paala kauni kalda pealt
Kord kuuldi kuningagi healt.

Jah, Paala, kaunis, kuulus koht
Sind rõhus raske häda-ohht,
Kuid siiski sinu poegi meel
Jäi tänapäini kindlaks meel.

Ra mina, luuletaja mees,
Siin luban lugejate ees:
„Ma, sinu pinnal kaswand taim,
„Sind kiidan, kuni sees mull aim!“

43. Brantsuse sõda.

Napoleon wägew mõidumees,
Kes uhkes meeles täis,
Ei tunnud piiri endal ees,
Ei saand ta ahnus täis.
Eiroopa keisrid, kuningad
Kõik lohtusid ta ees;
Kui kästis, sõna kuulsiwad
Nad alanduse sees.

Ei nõnda Bene wägimees,
Me riigi-isa hea,
Ei hirmu tund' tal süda sees,
Ei norgus seisnud pea.
Taft paistis kindla mehe mood,
Kes rahus rändab teed,
Kel takistust too tuule-hood,
Ei mahutamad weed.

Sest paisus Bonaparti rind,
Tal mõtte kindlaks sai:
„Ka sina, mees, piad tundma mind,
„Ehk küll see riik on lai! —
„Kui saadan oma waprad wäed
„Su riiki riisuma,
„Siis selgel silmal ära näed
„Et sinust ülem ma.“

Kui kohab kange tormi-hoog,
Nii kätse kaja käis,
Kui weereb wabutaja woog,
Nii sammus suurst täis
Prantsuse keiser rutuga
Me riigi raja pool'
Ta kannul wägi hulgana,
Neil kõigil mõita hool.

Ei meie wägi wastu läind
Nii koge neile seal!
Wast siis, kui hulga maad ju läind,
Sai kuuldwaiks sarwe heal;
Ja püssi paugud kostsiwad,
Et metsad mühasid,
Hulk mehi maha langesid. —
Surm pidas pühasid. —

Ei mõitu seetord kumbki saand,
Sest kätte jõudis öö,
Ja wäsimust neil peale a'and
Ränk, raske päewa töö.
Dö warjul Wene kindral siis

Läks maikselt ära eest,
Sest weikse mäega mõimata
Tal mõita mõerast meest.

Veel teine lahing loodud sai
Siis Borodiinus seal,
Kus palju mehi maha jäi,
Kel soigus surmas heal.
Ring waendlane, kui wete wool
Siis tiirel lombel käis,
Et jõuaks warsi Moskwa pool
Ja täidaks linna täis.

Ei aga kaua kestnud tal
See uhke meele aim,
Sest pia närbus nälja all
Ka tema ahne waim.
Ja tule-leef, mis lõpetas,
Kõik majad, aiad, puud,
Tal selgel sõnal õpetas,
Et ahnus koorib luud.

Kui wiimaks tuli tuisuga
Seal kange, käre talw
Ja sooje riideid nõudis ta,
Jäi tühjaks toidu salw;
Siis ilma mõitja, wägimees
Seal põgenes, kui nool,
Ja talupoja saani sees
Ta tõttas koju pool.

Ta mehed Wenemaale jäid,
Reid mattis lume-hang,
Reid metšas nälginä hundid sõid,
Kes elas, sest sai wang.
Küll hädawaewalt eluga
Sai koju mõni mees.
Nii lustus kõrkus häbiga
Siis kõige ilma ees. —

44. Krimmi sõda.

(Wiisil Sõ nääid jõuab jälle).

Kistirahwas ägas
Türgi riigi sees,
Wene Keisert palus:
„Ole abimees!“

Keiser mõttis kuulda
Nende hüide healt,
Kuttas ärapeastma
Kõhujatest sealt.

Aga mõerad riigid
Wihastasid siis,
Kadeduse liigid,
Tuttaw nende wiis.

Wene wägewusest
Sirmu tundwad nad

Tema tegewuſeſt
Kiuru karjuwad.

Prantslaſel wiſt ſöites
Oli meeleſt läind,
Kuis tal „Benet wöites”
Käſi halwaſt’ läind. —

Seſt ep aſtus tema
Abiſ Türgile,
Et wöiſ otſa teha
Wene wäele.

Inglane ka oli
Rohe tema nõuus
Ütles: „Söber woli
„Küid on meie jõuus!

„Benelaſel watti
„Heaſte anname,
„Saagiſt ſaame matti —
„Roju kanname!” —

Teiſed ſõdiſiwad
Krimmiſ täies hoos —
Ingliſ laewad ſõitiſid
Mere wete-woos.

Mere äärſeid linnu
Ühwardaſid nad,
Et piakſ ſinna jääma
Mehi mitmed ſaad.

Seſt ſiis Wene wäge
Oli Krimmiſ ſeal

Teistel fergem mõita,
Teha otša peal.

Oh! küll mitmetesi
Ratsusid tõit nõud,
Endiseks jäi siiski
Benemeeste jõud.

Maenlastele vastu
Lätsid kindlas hoos,
Ei nad lastnud astu
„Mativõtjaid“ foos.

45. Ungria sõda.

Rord Ungarlasted ette mõtsid
End mabastada teiste alt,
Austriale näitma tõtsid,
Et tüitand neid ju wägiwald.

Ja mõidu olekski nad saanud
Ring ise-riigi asutand,
Austerlasted wälja a'anud,
Neil jala tulla peale pand.

Ruid meie wägi tõttas appi
Austria kohmetutele;
Ungria sai heaste rappi —
Mõit jälle Bene meestele.

46. Kasakad.

Mis kostab nii waljust mu kõrwade ees,
Kes on seal, kus metsade raja?
Seal kasakad sõidamad kiiruse sees,
Seal hirnumas hobu, seal õiskamas mees,
Sest tuleb see healede kaja.
Ja küsid miks nõnda nad ajavad nüüd,
Siis kostavad: „Waendlast meil tabada püüd!“

Miks jätenab lagedal päikese kiir,
Kui paistaks seal klaasine koda?
Miks hiilgab nii heledalt waatuse wiir?
Miks särab nii selgeste pilkude piir?
Seal kasaka mõegad ja oda.
Ja küsid, miks nõnda nad sõidavad nüüd,
Siis kostavad: „Waendlast meil surmata püüd!“

Püüs paugub, mõel walgub seal kasaka peus —
Ja waendlane wariseb mulda;
Si pease ka seegi, kes peidus wõi re'us,
Sest kange on kasakas heitluse teus —
Ta himustab wõitu, kui fulda.
Ja küsid miks nõnda nad sõidavad nüüd,
Siis kostavad waendlast meil tabada püüd!,,

47. Kasakate kiitus.

(Wiisil; Kulbne õhtu päike.)

Kasakad on wahwad
Wene wäe sees,

Hirmu tunnemad kõik rahwad
Nende paiste ees.

Türk on saanud walu
Kasakate käest,
Prantsus tõttas kiire jalu
Nende piigi eest.

Endist Poola riiki
Hirmutasid nad,
Tõstis kasak torra piiki —
Jooksid mitmed sa'ad.

Sõida kasak, sõida
Wargast' Wenemaal,
Waendlasid ja wapralt mõida
Sga sõa a'al!

48. Husarid.

(Wiisi: Sõ nüüd jõuab jälle.)

Husarid on mehed
Sõa mässu sees,
Waendlased, kui lehed
Langwad nende ees.

Tulgu Türk ehk Prantsus,
Saks või Inglismees —
Wäsi sõa-tantsus
Husarite ees.

Hobused neil sõitwad,
Nagu tuulehoog,
Baenumehi mõitwad,
Et jäeb furnuid loog.

Husarid on waprad,
Õimesed mäes,
Baendlased just aprad —
Mänguks nende käes.

49. Ulanid.

Ulanid on wapper wägi,
Nõnda just kui husarid;
Kes neid ial jalgsti nägi?
Ratsul sõitwad, kus on riid.

Ei nad karda tuld, ei tõrwa,
Ühtki wappert waenu-meest,
Ei nad astu ial tõrwa
Surma tooja kuuli eest.

Tulgu wastu hunt ehk karu,
Tulgu tont ehk tulgu wonn,
Ulan sõidab, nagu maru,
Ulan kõigil hirmuks on,

Ulan wistist olla tahaks
Sga jala-sõamees,
Mõet ei oleks puusas sahas
Kellegil seal tupe sees.

50. Dragonid.

(Wiisil: Kui kaunist hüiab mainu peal.)

Rüll kiirelt sõitwad dragonid
Truu hobu seljas seal,
Ei jookse wistist wagonid
Ka rutem raudtee peal.

Kas oli aed mõi oja ees,
Eht oli jõgi lai,
Ei kartnud dragon, tubli mees,
Ta kõigist üle sai.

Mõel uhkuseks on tema käe,
Ta wehkleb nagu Kõu,
Ja sõas surmab waenu-wäe,
Teeb otša tema tõu.

51. Sõamehe soow.

(Rahwa laul.)

Sõuaksin ma sõas surra,
Sõas surra sõitlemata,
Waenu rüppe wariseda
Ilma pikema piinata,
Ilma koole kurnamista,
Ilma taudi tappemista!
Kenam surra sõa-sõidus,
Lipu ligi lindamises,

Mõega müllul elu müia,
Ambu noolil anguneda!
Ei ole ohtu orjamista,
Tühja tööbe tülitseda,
Walu-sängil malmamista.
Sõa-surmal suurem ilu,
Suurem ilu hinna poolest,
Wõimu kiitus mõidu meestest;
Linnud laulwad linna keeli,
Põlmed laulwad pidu-keeli,
Sarmed hüidwad Saksa keeli,
Raudsed riistad rahu keeli.

52. Kui hakkab.

(Wiisil: Sealt Läänemere kalda pealt.)

Kui hakkab sõast sõnuma
Eht lahingista laulema,
Siis kuulab kuu mu laulu healt
Ja päike paigal seistes pealt.

Ma laulan Türgi tühjusest
Kõik Wenelaste mahmusest:
Kuis Türgi poisid plehku pand,
Neil Wenelane witsu and.

Ma laulan sest, kuis Türgi mäed,
Kuis kõrged Balkanigi mäed
Ei iial takistada weel
Wõind Wene mäge mõidu teel.

Ta igaüks, kes kuuleb mind,
Sell waimustusest woogab rind;
Ta hüiab ühes minuga:
Suur Wenemaa on mõitmata!

53. Soldati jutustus Türgi sõast.

(Wiisil: Kus on lillakesed jäenud.)

Kuulake nüüd, kallikesed,
Kõnelen teil jutu tõe
Kudas tegin tubli tüki
Minnes üle Donau jõe.

Türgi wägi seisis wastas.
Teisel kaldal meie ees;
Uga kas on teegi kuulnud,
Et ta lohtuks Wene mees?

Kindral käskis: „Lapsed minge,
Tutistage Türgi meest!
Urge kartke andes hinge
Samaa ja Keisri eest.“

Waljuste siis „huraa“ hüides
Edasi m'e astsime,
Türgi werde, mõitu püides,
Mõegad, piigid lastsime.

Küll nad, mehed, wastu panid,
Endid kaitsta nõudsiwad —

Aga kus nad, nõdrad hanid,
Meie wastu jõudsinad!

Kindlal sammul, marssi käikis
Edasi läks meie tee.

Wälfus mõõd ja oda läikis —
Weri wärwis Donau wee.

Meie mees, kui korra rabas —
Tuifudes siis langes Türl,
Siples, kätega weel labas, —
Surma tõi tal Wene mürl.

Juhtus jekka ka, et tuifus
Meiteft mõni hoobi ees,
Aga kohe, kui üks suikus,
Uhet täitis teine mees.

Kindral käskis: „Andke walu!
Wirutagu wainumeest!
Jookste peale ummisjalu,
Häwitage Türgid eest!”

See weel õige hoogu andis,
Südant süitas uuel jõul;
Püüdsime, mis ramu kandis,
Otja teha Türgi tõul.

Pasha juhtus minu ligi.
Mina hüüdsin: „Turok stoi¹⁾)
Nõnda tõest, kui must on pigi,
Lõõn su golowa dolci²⁾)!”

1) Türklane seisja paigal! 2) Pea maha.

Pasha maatis. „Oh sa Madis!”
Ütles ta. „See Gesti Mart!”
Ja siis wiledaste wadis
Pögenema, pelglik part.

Mina järel kiirel sammul,
Risendasin: „Tuurok stoi!
Ruda beshisch¹⁾ lõuad hammul?
Snai: tõi, Indos, plennik moi²⁾!”

Pasha isegi ju nägi;
Et ta peaseda ei wõi,
Teades, et mull wõim ja wägi,
Sõna kuuldes seisma jäi.

Ma tal mõtjin kinni turjast,
Dma leeri wedasin.
„Käes on Türl!” ma ise turjast
Hüidsin, hoides teda siin.

Rindral kuulis, jooksis juure.
„Molodets³⁾, Mart!” ütles ta;
Pani rinda risti juure. . .
Sellest kuuljaks saingi ma.

54. Tirnowo linna ära wõit mine.

Rindral Gurko sõitis Sistowast,
Tirnowasse suurewürsti käsul,

1) Ruhu jooksed. 2) Tead, et sa, Hindlane minu wang oled.
3) Tubli pois.

Et ta sõnumeid tooks Tirnowost,
Palju on seal Türgi wäge asul.

Kindraliga sõitis ühes ka
Salgufene ratsameeste wäge.
Et nad mõiksid wastu mõidelba,
Suhtuks Türklasega tüli häge.

Ettemaates käisid mehed teed,
Et neil waenlane ei langeks kaela.
Aga nägemataks jäiwad need,
Polnud karta mõrgutuse-paela.

Warakult nad teele tõtsiwad,
Ratsutasid, kuni taewa külles —
Seisis päike kõrgel; siis wast mõtsiwad
Puhata nad pehme rohu süles.

Paari tunni pärast läksid nad
Kiirel sõidul edasi siis jälle.
Kella kuue ajal jõuudsiwad
Tirnowale õige lähedalle.

Linn on mäe peale ehitud,
Maantee, kaunis lai, läeb otse sisse.
Telgid olid kahel poolel teed,
Linna ees, ei wäge nähe ise.

Sõjamehed seisid telgi all,
Igakuks neist puhkas wäfind teha.
Benelasi polnud lähidal, —
Mis siis oligi neil tarwis teha!?

Gurko mehed kahets jautas,
Saatis äkist Türgi wäe peale.

Kes ka koe julgust kutas,
Katsus, et saaks pagemise teele.

Kellel oli vähe mahti weel,
Jooksis, sest et kartis endal paha;
Jooksis, pikalt väljas rippus keel,
Kuni langes wäsimusest maha.

Türgi laager ruttu tühjaks jäi,
Ära kadusiwad mehed puha.
Sest et mõit nii kiirelt kätte sai,
Wakis walju püssipaugu kaha.

Gurko saatis mõned kassakad
Linna juurde, asja järel waatma,
Kas sealt wähest Türgi massakad
Ei saa warjult kuulisi ehk saatma.

Saaditud nii kauaks ära jäid,
Et ju Gurkol tõusis nendest mure;
Kas ehk wähest kassakate päid
Koerad linna uulitsal ei pure.

Tropi dragonisi saatis ta
Linna, uurima siis asjalugu;
Wasssi nähti neid ju tulema
Saati kandes, lauldes lustilugu.

Türgi wägi oli ikka käind
Linnast läbi, kus on Osman-Basar,
Kassakad ka olid kannul käind,
Türgi turjal tantsis nende wasar.

Nüüd nad tagasi ju tuliwad,
Tõiwad wangisid ja wara ligi,

Wõidu üle rõõmsad olivad,
Eh! küll teha mööda woolas higi.

Rindral lastis suuredtükid nüüd
Linna kantsidelle üles panda,
Et kui Türgil peale tungi püid,
Wõiks tal kuuli-rahet vastu anda.

Sistomosse sõnumeid sest wiis
Suurewüürstile ju fuller ruttu.
Rõemu tundsid sellest loost kõik siis —
Igaüks sest üksnes westis juttu.

55. Lommi-oru wõitlus.

(Wiisil: Kui seisjan pikal, pime! ööl.)

Kord Lommi-oru wõitlustel
Salk meie mehi tõttas teel,
Ruusjada meest, et waataks nad —
Kus Türgid, ja mis tegewad.

Kõik jalamehed olivad,
Ruuskümmend paljalt kasafad;
Need sõitsid ees ja waatasid,
Kas pole näha Türlasid.

Ei näha polnud Türlasi,
Nad seisid warjul wagusi,
Ja ootsid, kuni kasafad
Neist rahus mööda sõitsiwad.

Kui kauugelle need juba said,
Siis tulid Türgid jedamaid

Ja tormasivad kiireste
M'e jalameeste kallale.

Katstuhat oli Türglaseid
Kes ümberpiirasivad neid
Ja oleks tahtnud tormiga
Kõik sinna paika surmata.

Kuid lammas pole Wenemees,
Ei tema kogu kolli ees;
Kui temal käes on teraw raud,
Siis mainumeeft on ootmas haud...

Tüff aega wahwast mõideldi,
Ei mõitu saand weel kumbagi.
Siis nõuudis Türgi pasha see,
Et alla antaks temale.

„Ei!“ kostis meie meeste salt;
Püis, piik on teie soowi palk!“
Ja jälle weeres mõitlus-mäng,
Sai osaks mitmel surma-säng. . .

Küll kauugel olid kasakad,
Kuid siiski ära kuulsivad,
Et paukus püis, kust lendas kuul, —
Neil kõla kõrwu kandis tuul.

Nad tahtsid sõita abisje,
Kuid mõimata neil oli see,
Kui seda teed nad oleks läind,
Kust enne juba olid käind.

Seepärast kolme tunni maad
Nad ringis ümber sõitsivad
Ja hirmsa suure kisaga
Siis lätsid peale tungima.

Nüid armastavad Türklased,
Et Venemäe ees-sõitjad need, —
Si julgend enam sõdida,
Waid pistsid kiirelt lippama.

Neil meie wägi jalamaid
Läks järel, ja siis wangiks said.
Kolmsada Türklast forraga . . .
Noh, nüid see laul on otsas ka.

56. Münthausen Türgi sõas.

(Rakja laul.)

Plewna all ka olin mina
Teiste sõameeste seas,
Ja mull seisid — usu fina —
Dige suured plaanid peas.

„Waja oleks waatma minna,
Kudas Türgi puder keeb.
Aga kudas saan ma linna?
Kes mull tuulelaewa teeb?“

Nõnda käisid mõtted keeru
Aju-kambriks tanges wäes.
Wiimaks, enne päikse weeru,
Mõnus nõuu mull oli käes.

Bene wallilt lasti linna
Dubli suuretüki tuul,
Mina wupsti! — jookstes sinna —
Tema selga nii kui tuul!

Tinast täku turjal istsin
Mina nüid, kui saksa mees;

Paberossi suhu pistsin,
Uhe tundmus rinnus fees.

Nõnda sõitsin tüki maada,
Siis wast ärkas meelde mull:
Eht mõin linnas surma saada?
Eks siis ole lugu hull!

Sellel filmapilgul lendas
Linnast wastu Türgi pomm.
„Disja!“ hüidsin iseendas,
Kargasin ta selga — momm!

Pomm mind tagaspidi kandis
Ufinaste õhuteel,
Seega naljaks põhjust andis
Runi täna-päini weel.

57. Münkhauseni kodu-jõda.

(Nalja laul.)

Viimaks maikis mainu kära,
Türk, see palus alla end,
Rahu leping tehti ära, —
Waenlane nüüd oli wend!

Mina läksin rõemsalt koju,
Nii kui iga teine mees,
Wäfind olin, nagu roju
Puhkepõli ootas ees. —

Alga luhta läks mu lootus,
Sinnerikkast puhke a'ast;
Asjata jäi rahu ootus —
Tüli tõusis tugewast!

Sõda tõstsid minu wastu
Brussel, kirp ja lutifad,
Nokka minu werde kasta
Tõdelikult tahtsid nad.

Päewal jõi mu werd, sõi liha
Kirp, kui kuri elajas,
Dösel äritasid wiha
Brusselakas ja lutifas.

Arglik mina küll ei ole,
Seda kõik wist usute, —
Siiski nende julgus, kole,
Kohutas mind weidike.

Pole see ju nalja lugu
Kui kolm ühe wastu on,
Pealegi nii kurja sugu,
Kurjemad, kui wäht ehk konn!

Südan siiski rindu mõtfin,
Nii kui õige mehe wiis,
Wapralt mõtluselle tõtfin,
Tuhandeid neid tapfin siis.

Aga ehk küll mitu keda
Heitsin ette koertele,
Siiski ei ma suutnud teha,
Et nad jätaks järele.

Stka, itka jälle uuest
Peale nemad tungisid,
Minu pükstest, minu kuuest
Hammas läbi pungisid.

„Ei mu jõuud neid alla heida,“
Mõtlesin nii wiimaks ma,

„Tarka nõuu on tarwis leida,
Miska mõiks neid määrata.

Armasin siis pika päewa,
Armasin veel teisi taks,
Aga eht küll nägin waewa,
Ei saand tolli targemaks.

Jätsin karja kirpa põuue,
Jägeledes jändama;
Ise astsin uksest õuue,
Babas ruumis rändama.

Esimene pilt mull langes
Kasfi peale ukse ees;
Oli mõitlemises tanges
Kulliga ta waene mees.

Mõitlus oli küll neil wisa,
Siiski wiimaks lõppes ka.
Kull lord tõstis hädakisa
Ja siis hinge heitis ta.

Seda nähes mulle ärkas
Rohe üsna hüwa nõuu.
Hüüdsin: „Dnn, et meelde tärkas:
Hunt teeb otša hundi tõuu!”

Läksin tuppa lüües wilet,
Hästi haput kalja jõin,
Ja siis keetsin kaera fileet,
Kõwast' lõhu täis ma sõin.

„Hapu, see mull ammu teada,
Maitadele magus on.
Tahan asja nõnda seada,
Et neil seega surma toon.”

Nõnda arutades heitsin
Sāngi peale puhkama,
Nāgu patjadesse peitsin,
Reha jätšin katteta.

Kirbud kõik mu ümber tulid,
Imesid, mis teegi mõis,
Ja siis pärast kõik nad olid
Binewile nii kui pois.

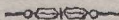
Lutikad siis tundes lõhna
Tulid kirpe kallale.
Nāgin ramust, nāgin kõhna
Wawat hammaid wallale.

Wāhe aja pärast lugu
Oli õige joones ju:
Otjas oli kirbu sugu,
Lutikil täis kõhud ju.

Lutikad nüüd heitsid maha
Leiba luusse lastema;
Sellest sündis neile paha:
Brussak tuli tormiga.

Warssi lutikate sugu
Oli mokka pistnud ta —
Aga nüüd tal paisus pugu:
Ring seest walust suri ta.

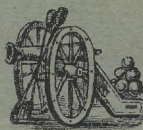
Nõnda lõppes minu kasuks
Kodu-sõda soledus.
Oh, et iialgi ei asuks
Enam mingi teine, uus.

45.50
EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1-96-05461

Sind 15 kop.

Sõa laulik.

Mitmesugused ajalikud laulud, mis
sõdades sündinud lugusid jutusta-
wad, iseäranes viimasest

Wene-Türgi sõast.

Teine trükk.

Trükitud M. Tõnisson'i kuluga.

45.50

Sõa laulik.

Mitmesugused ajalikud laulud, mis sõda-
des sündinud lugusid jutustavad, ise-
ärane viimaseft

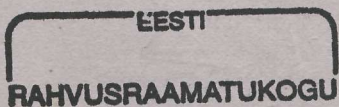
Wene-Türgi sõast.

Teine trükk.

Trükitud M. Tõnisson'i kooluga.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 9 Июля 1893 г.

1-96-5461

1. Poisid, liisku wõtma!

Poisid, paunad selga wõtke,
Linna liisku wõtma tõtke
Et saaks näha, kes jäeb sinna,
Eh! kell luba koju minna!

See, kes puikleb, püiab koju
See on tühipaljas, roju,
Rustub mehe kirjast maha,
Kõlbab waewalt adra taha.

Aga kes jäeb meitest sinna,
Maksab kindla mehe hinna;
Sest saab halli kuue kandja,
Waendlasele walu andja.

2. Teenistusse minnes.

Nüüd on aeg mull teele astu,
Kõndi kodust laugelle,
Ei ma juuda panna wastu:
Pisar langeb laugelle.

Jumalaga ema, isa,
Jumalaga õde, wend;
Urge tõstke kaebtus-kisa,
Trööstige mu armsad end!

Et te näete minu palgel
Paißma leina pisarad:
See on ainult eßialgel,
Sest, et jätan kodumaad.

Kalli Reisri kutse-kaja
Helgib läbi riigi ra'a:
„Moored mehed, teid mull waja,
Tarwitab teid isamaa!”

Reisri kutsmist kuulda mõttes
Teile armsad ütlen weel,
Et mull teise kohta tõttes
Kodu peale mõtleb meel.

3. Kodust lahkudes.

Minu armas isa maja,
Kulla kallis kodupaik,
Et just lahkuda mull waja,
Sest mu hing on kurb ja waiß.

Pisar paisub mulle silma,
Kurwastuses kurdab meel:
Siit nüüd rändan lauge ilma,
Kas küll näha saan sind weel!?

Teised külad, teised talud
Tulewad mull ette seal;
Mäen teised metsad, salud,
Teised linnud okste peal.

Aga meeles tahan kanda
Sind mu kallis kodu-paik,
Tahan kiitust sulle anda
Samaja, armas, waik.

4. Oma õpetus.

(Wiisil: Kui kaunist hääb mainu peal.)

Mu poeg, sind kutsub isamaa,
Sest tõtta teele nüüd,
Kui tahaks sa ent marjata,
See oleks raske süüd!

Sa teeni teda truuste,
Kui õige mehe wiis,
Ei anna keegi sinule
Üht laidu sõna fiis.

Kui aga oled hooletu,
Kõik hirwitawad sind;
Ka kindlust, wahmust nõuab ju
Sult püha kodu-pind.

Jäe truus ja auusaks alati,
Kuis olid kodumaal,

Ei lahku siis sust ialgi
Dnn, rahu mõeral ra'al!

5. Isa juhatus.

(Wiisil: Metsas kõndis poisikene.)

Poeg, kui tahad minna sõtta,
Püüa siis selga võtta sa,
Ufinaste teda tõtta
Laadima patroniga.

Püüsi otšas olgu kinni
Kõbe haljas teras-piik,
See teeb waendlasele pinni,
Juhatab kus surma-riik.

Sulge süda olgu rinnas,
Mis ei kogu waenu ees,
Muudu oled wana kinnas,
Aga mitte sõamees. —

6. Sumalaga jätmine.

(Wiisil: Müüd kõik maailm on hingamas.)

Mull püha kohus täita ees
Ja kõigil, kes on terve mees;
Mu pruut nüüd Sumalaga jäe,
Wiis aastat üksteist me' ei näe!

Mull seisab ikka meeles sa,
Eht aeg küll pikk ja kauge maa;
Su peale mõtlen päeval tööl,
Mull ilmutab end unes ööl.

Rui neiud mõerats paikades
Mull toidu-kenalt hiilgaks ees,
Mu mõrsja — siiski mõtlen ma —
Teid mõidab oma oiduga.

Jäe jumalaga, Hellase,
Rätt anna kord veel minule!
So, nüüd ma lähen, rõemus meel
Ei lahku minust maal ei veel.

7. Lähme sõtta!

(Wiisil: Metsas kõndis poisikene.)

Sõda tõusis Türgi piirel,
Warssi nähti „punast merd“
Saawat sinna kohta kiirel,
Rusja wõolas palju werd.

Sultan näitas suurta uhkust,
Kõhus rahwast raskeel käel;
Polnud pisematki puhkust
Bashiboskokite wäel:

Kiisusiwad ristirahwast
Koledamal kurjusel;

Need küll panid wastu wahwast,
Siiski mõit jäi waendlasel.

Onnetute appihüie
Kõlas kurbalt kaebawalt:
„Lubta läinud meie püie, —
Tsaar, meid peasta piina alt!”

Weneriigi helde isa,
Wõitemata wägimees,
Kuulis kurtijate kisa,
Süda kihwatas ta sees.

Saatis Sultanile sõna:
„Jäta rahul ristlased,
„Muidu kuuled püüsi kõma,
„Rajunett teeb priius’ teed!”

Sultan sest ei pidand lugu,
Piinas palju pahemalt,
Kaskelt ristirahwa sugu
Mõljus metslik wägimäld.

Nüüd ei ootnud enam Keiser,
Wägew Wene walge Tsaar,
Kerkis nagu kange Zeiser,*)
Helendas kui ida kaar;

Kange kõue kombel kajas
Tema wägew, walju hüid:
„Kõik, kes minu riigi rajas,
„Astku wendel appi nüüd!”

*) Zeiser on kõige suurem kargawa wee allikas, Islandi
saare peal, mille palaw wesi 60 jalga kõrgelle purskab.

Reisri kutse peale palju
Tõttas mapraid Benemaalt,
Wahmaid, kindlaid, nagu kalju,
Ruttas rohkest' Eesti ra'alt.

„Reiser kutsub, lähme sõtta!“
Hüidis wirgem Wirumees,
„Püssi tahan kätte wõtta!“
Sistas kõigil süda sees.

„Wott, gde molotsõi! Nu drastu!“*)
Hüidis Wene meeste hulk,
„Tere, wennad!“ kostis wastu
Kõnda Tartlane, kui Mulk.

Kõemjalt, julgelt, ühel meelel
Mehed marsšiswad auul,
Kaunilt kõlas mitmel keelel
Wahwa, wägimeeste laul. —

8. Kes tõi sõa sõnumeida?

(Wahwa lau".)

Kes tõi sõa sõnumeida,
Kes see kändis waenukeeli?
Arat tõi sõa sõnumeida,
Wares kändis waenukeeli.

*) Tähenab: „Waat, kus tublid poisid, noh, tere!“

Kes läeb meilta sõdimaie?
Kas läeb isa, wõi läeb wenda? —

Ei läind isa, ei läind wenda,
Läts aga noorem pojufene
Dma uhke halliga,
Kulda tapja kõrmiga.
Poeg läts aita ehtimaie:
Õde juurde õppemaie;

„Pane selga surma-särki,
„Pane kaela kalmu-rätti,
„Wõtta kätte koole-kindad!
„Oh mu hella wenna-kene,
„Ära sõida sõda eessa,
„Sõda eessa, sõda taga! .
„Sõida sõda leskiella,
„Kus on ümber hulka mehi,
„Liigu ligi lipukandjat!
„Esimised heidetakse,
„Tagumised tapetakse —
„Kestel käijad koju saavad.“ —

Tuli wenda jälle koju,
Sõitis isa ukse ette;
Tule isa, tunne poega!
Tule ema, tunne poega!
Ei seal isa tunnud poega,
Ei ka ema tunnud poega.
Sõitis õe õitswa õue;
Tule õde, tunne wenda!
Õde tuli, tundis wenda —

Oma surma färgikeseft,
Kaunist kalmu kaelarätist,
Oma koole-kinnastesta.

Kuule, kulda wennafene
Kas on sõas kaasa meeles
Kaasa meeles, kodu keeles? —

„Oh, mu õitsen õefene,
„Sinifilma sirgufene,
„Hõbe peada õiefene!

„Sõas on armas haljas mõeta,
„Kõliseja kõwer rauafene,
„Meeles meeste mõitlemine;
„See mind peastis Pärnumaale,
„Mõitas mind Harjumaale,
„Õitsma õe õue peale. —
„Tapelus nüüd tallitatud,
„Sõda suurta, juigutatud
„Wainu healed waigistatud. —“

9. Traraa!

Traraa, traraa, traraa!
Trumm põrab, pasun ka
Meid kutsub: „Tulge sõtta!“
Sest püüdsem kiirest' tõtta,
Traraa, traraa, traraa,
Mõit meile saab. Hurraa!
Näe hooste-wägi läeb,

Ent ette otja jäeb,
Ta kannul jala-roodud,
Kes nii kui mõitjaks loodud;
Kõik hüidwad hulgana:
„Hurraa! Hurraa! Hurraa!

10. Pasunad puhuvad.

Nüüd puhuvad pasunad, põramas trumm,
Mõel wätkumas, paukumas püssid: summ, summ!
Waat piigi peal peegeldab päitese läik,
Ja mässawalt möllamas lahingi käik.

Kes on siis see wahwa ja südamik mees,
Kes ratsutab rabadast' kõitide ees?
M'e kindral on tema, meil isaks on ta,
Sest waljuste, wennad, tal hüidkem: hurraa!

Te puhuge, pasunad, põrise trumm!
Mõel wälgu, ja paukuge püssid: summ, summ!
Ei sõamees karda, ei kohkugi ta,
Ta mõitleb ning waljuste hüiab: hurraa!

11. Laagres.

(Wiisil: Metjas kõndis poisikene.)

Rishinewa linna woolas
Palju wahwaid mõitlejaid.

„Türgil naha täis on foolas!“
Hüidfid kõit, kes sinna said.

Waprust paistis igast filmast
Kõigil meri kiirelt täis.
Ragu wägi waimu-ilmaast,
Täitis warsi linna täis.

Majadesse küll ei mahtund
Enam, sest neil palju sees;
Aga mill siis süda jahtund
Soldatil on külma ees?

Wälja peale, linna ligi,
Ruttu telgid üles löid —
Olgu külm, ehk jooksku higi,
Rahul kroonu leiba sõid.

Nägid kudas lume-lained
Tuules, tormis tuiskašid,
Westfid juttu targad, lained,
Sõa lugu luiskašid.

Wiimaks kindral käsku andis'
„Mehed minge teele nüüd!“
Ja meil märgiks ette kandis:
„Wõitu saada olgu püüd!“

12. Üles, wennad!

Üles, wennad, kiirest' üles,
Suba põrab trumm meil ees!

Si nüid aega une süles
Wiibi mõi, kes sõamees.

Wõtkem wirgast' püüsid kätte,
Maendlane on wastu ju;
Nstkem talle julgest' ette,
Pöörgem wastu püüsi suu!

Oda hoobil maha heitkem
Kurje rahu rikkujaid,
Püüsi kuuli rindu peitkem,
Andkem neile „hingemaid“!

Mis sa meie rajalt otsid,
Wägimaldne mõeras mees?
Jänesteks meid küll wiist trotsid —
Waata — lõmid on sull ees!

Katku, et weel aegsast' jõuad
Põgeneda meie eest;
Kui sa aga mõitlust nõuad —
Siis on hing sull kadund seeft!“

13. Jätke juttu!

(Wiisil: Saulge rõemfäst' riigi rahwas.)

Jätke juttu, sõbrad, ruttu
Kuulge tõsist laulu nüid,
Kuulge laulu lahkeid sõnu,
Tundke tema mehiste mõnu,
Helisegu koori-hüid!

Rõemsal meelel, lahkel keelel,

Kõlagu mei' hiiide-heal:
Isamaa, su pärast astu
Tahan waendlasele vastu —
Saagu mõit ehk surm mull seal!

Kõrget hinda, risti rinda
Antakse, kui mõidan ma.
Aga kui ma suren sõtta,
Eks siis isamaa mind tõtta,
Ratma oma mullaga. —

Sõbrad, laimud, waprad waimud
Hüidkem ühes hulgani:
„Isamaa, su püha pinda
„Kaitseen, kui ka kuuli rinda
„Saan, ma ei seft hooligi!“ —

14. Rüid üles!

Rüid üles, üles wägewad wäed
Ja sõtta kõik sammuge kiirelt,
Kõik tõrjugu waendlast, kell otsas on käed,
Et tagasi tõttaks me piirelt!
See üffi tubli ja mehine mees,
Kes julge ja wapper on waendlase ees!

Su põriseb tugewast' trummide heal
Ja pasunad hüiawad walju:
Kui waendlased wastas, siis tormake peal,
Kas olgu neid enam kui palju!

See üksi tubli ja mehine mees,
Kes julge ja wapper on waendlase ees!

15. Donau jõest üleminek.

(Wiisil: Kui kaunist' hüiab mainu peal.)

Küll palju teadwad Donau jõest,
Kuid pisut teda näind;
Ma aga laulan teile tõest:
Seal ise olen käind.

Ei füski laente laiuselt
Ma laula lausa juul,
Waid Wene mäe waprusest
Siin heliseb mu huul.

Me kaldal kaua wahtsime,
Ei hõlpsalt üle saand;
Kui silda teha tahtsime —
Türk nõuu meil nurja a'and.

Kui kaua kaldal ootsime
Ja käsi halwalt käis,
Et silda saada lootstime,
Sai süda wiimaks täis:

„Las jääda tühi silla töö,”
Nii kindral hüidis meil,
„Paat wiib meid üle woode möö;
„Marsh, Türgil tehke leil!”

Paat weeti paadi järele
Wee walda wirgal kael,

Et Türgi poolse äärele
Teed oleks Bene mäel.

Hulk mehi iga paadisse
Siis aset mõtšivad,
Ja möla lastes lainesse
Nad sõudma tõtšivad.

Ja kalbalt wahtšid hoolega
Muišt mehi, püsšid peus
Et mõitlejaid wee-moolega
Türk takistats ei teus.

Rui wiimaks teise sõrwale
Ju sõudjad mehed said,
Ei astnud Türgid kõrwale,
Waid wastu sedamaid.

Muišt neid, kes kalbast ülesse
Rüid püidšid ronida,
Nad heitšid lainte sülesse —
Muišt peasšis õnnega.

Ja kõrge kalda äärela
Siis farmupidi koos
Muišt mehi mõitles mõimuga,
Muišt magas wette woos.

Waat wiimaks waibus Türgi jõud,
Sai Bene meeste mõit,
Ja Donau laindel kēstis jõud,
Me' meeste üle-jõit.

16. Rutse.

(Wiisil: Et tõtkem nüid wälja jne.)

Meid pasunad kutsunud wälja waljuste
Sest läheme lauldes, mu sõbrad kiireste,
Ju mõeras wägi seisab meie ees,
Sest igaüks meist wõidelgu kui mees!

Ra hoidkem nüid kofku, kui tubli meeste wiis,
Kui läheme lahku, ei mõitu saa me' siis!
Sest isamaa on meie ülem hüid:
Ta tähtjust tõsta olgu meie hoolsam püid!

Ei mõegad, ei püssid siin meile hirmu tee;
Kes kofkub ja kardab, ei mees ei ole see.
Waat mõitlejal, kell hirmu ei tee raud
On kodus walmis ootamas pidu-laud.

17. Plewna ärawõitmine.

(Wiisil: Minge üles mägedelle!)

„Plewna linn on tugew, lange,“
Kääkis sultan suurel suul,
„Ei ta nõnda hõlpsalt lange,
„Rahju tee tal Wene kuul.“ —
Ja et lugu lähets hästi,
Luhata pörkaks piirmine,
Osman Pashat kiirest' lästi:
„Raitse linna kindlaste:“ ∴

Osman Pasha, kuulus kindral,
Wäga tähtjas wägimees,

Lahingis kui kalju kindel,
Kohkumata kuuli ees,
Ütles: „Ennem hele päike,
„Walgustaja ilmamaad,
„Muudab oma hiilgwa läike
„Kui et Plewnat mõidakš nad!“ ::

Ehl küll kaua kaitsta suutis
Osman linna kangel käel,
Lugu siiski viimaks muutis,
Toidu puudus tuli wäel,
Ja sest piinast Pasha mehed
Kõigist liikmeist kangesid,
Ragu närtšind lepa lehed,
Surma sülle langesid. ::

Kui siis viimaks wene wägi
Tormil tikkus linna peal,
Osman siis küll ära nägi,
Et ta kuulsus kustund seal;
Ragu karu, kelle pojad
Rütt on püidnud pesa seest,
Wõitles ta, ning were-oad
Uputasid mõnda meest. ::

Mandlikult mõega andis
Osman wõitja kätte seal,
Rannatlikul meelel kandis
Mis tal Allaa*) pannud peal’;
Wenemaale toodi teda. —
„Plewnas Wene wägi sees!

*) „Allaa“ on Türgi-keeli sõna ja tähendab „Sumalat“

"Ei ma oleks uskund seda!"
Ütles löödud Türgi mees. ∴

18. Hurraa, nüüd mõitleme!

Hurraa, nüüd mõitleme,
Kui mehed julgeste,
Meist eemalle jääb värin!
Suurtüki, püssi kärin
On hirmuks naiste ees,
Ei karda seda mees.

Su käsib trummi hea
Meid ette astu seal,
Sest sõbrad ärge vaatke,
Waid püssi kuuli saatke,
Et langeks waendlane
Ja mõit jääks meitele.

Oh mõni meie mees
Siin sureb teiste ees,
Kuid pole tarwis nutta
Sull, sõber, parem rutta,
Et tasuks tema eest
Ja tapaks tapjat meest. —

19. Lahingis.

Nüüd mennad maprast' mõidelge,
Nii kudas meeste wiis!
Kui truult lohut täidame,
Ka wihasewgi waendlane

Ei saa meist mõitu siis,
Ei saa meist mõitu siis!

See teada juba kõigile
Mis Keiser käskis meid:
„Kui röömlid riitis riisumas,
„Siis olgu wahwad mõitlemas
„Ja lööge maha neid!
„Ja lööge maha neid!”

Hurraa, siis hüüblem waljust' nüüd
Ja tormake kui tuul!
Kui meie lähme edasi,
Siis waendlane jäeb tagasi,
Tal hirmuks püüsi kuul,
Tal hirmuks püüsi kuul:

20. Püüsid pauguvad.

(Wiisil: Nüüd kõik maailm on hingamas.)

Hurraa! nüüd püüsid pauguvad,
Et metsad wastu hauguvad.
Siin langeb hobu, langeb mees,
Kõik kukub püüsi kuuli ees.

Oh! suur küll teiste tugemus,
Neid mõidab wene wägemus,
Sest Wene waprus ammust a'ast
On läbi käinud mitmest maast.

Kas tulgu tuhat Türgi ra'alt
Oh! sada polku Saksamaalt,

Neil kõigil ees on ootmas haud,
Kui lord neid rabab Wene raud. —

21. Püüsi laul.

(Wiisil: Laste lipud lehwitada.)

Iga mees, kes astub roodu,
Wõtku püüsi kätte see,
Muidu sõamehe moodu
Pole tema teule!

Püüs on sõamehe uhkus,
Tema ilu, tema auu,
Olgu töö ehk olgu puhkus,
Püüs ei tema meelest lau.

Tuleb lahingisse astu,
Kus on võimuse furma wäes,
Miska waendlasele vastu
Panna, kui ei püüsi käes?

Banal ajal soldat kandis
Hiilgawat mõeka puuja peal,
See nüüd püüsil mõitu andis —
Sõas kuulda selle heal.

Mürisedes prahsub pauku,
Wälgu kiirul lendab kuul,
Puurib waendlasele auku
Kindu — sest tal waitib huul.

Püüs, ja minu auu ja ilu,
Sinust laulab minu keel;
Warjab lord mind hana wilu
Alles siis s'ust lahkun weel. —

22. Mõega laul.

Mu mõel, et ütle ära,
Mis tähendab su sõra?
Kui mu peal waatad sa,
Siis rõemfaks lähen ma.
Hurraa, hurraa, hurraa!

„Mind wapper soldat kannab,
„See hiilgust mulle annab,
„Sest tubli mehe kae
„Mõel rõemus iga päe.
„Hurraa, hurraa, hurraa!“

Miks kõlad tuppes nõnda,
Kui tahaks tappa mõnda
Sa sõa mässu sees?
Mõel, tunnista mu ees!
Hurraa, hurraa, hurraa!

„Ma igatsen ju sõtta,
„Waendlasi wastu mõtta,
„Seepärast, sõamees,
„Ma kõlan tupe sees,
„Hurraa, hurraa, hurraa!“

Oh tule tupest paljalt,
Sa hiilgab hõbe-haljalt!
Ja kui sull tappa püid,
Siis astu mälja nüid!
Hurraa, hurraa, hurraa!

„Nüid lööge waprast pojast.
„Et jooksmast were-ojast! —

„Kui mõistus mõeka jäeb,
„Siis mõit meil ikka jäeb. —
„Hurraa, hurraa, hurraa!”

Jah, vastastiku loffu
Rüüd lööge mõegad loffu,
Et waendlane siit kaub
Ja mulla põue maub!
Hurraa, hurraa, hurraa!

23. Hommikulaul.

Hommik loidab!
Hommik loidab!
Varakult mull surma loidab.
Pia sõapafun hüiab,
Püüsi kuul mind tappa püiab,
Mind ja mitmet seltsimeest.

Ufinaste,
Ufinaste,
Kõem ja lust läeb lõpule.
Hommikul veel uhkelt astud,
Ohtul rinnust läbi lastud,
Hommen hingad haura sees.

Sie ilu,
Sie ilu,
Kõõwib pea tuule wilu.
Kiitled ja, et sinu palged,
Prisked, punased ja walged —
Mõtle, lilled närtsimad!

Olgu nõnda,
Olgu nõnda,
Rudas sünnib, sündku mõnda!
Julgest' tahan mälja tõtta
Ja kui ma ka suren sõtta —
Suren wapra mehena.

24. Rest sõa käre.

Nüüd kuulda kanget sõa käre
Ja wilistates lendab kuul,
Suits katab kinni päikse sära
Ju hoigab haawatute huul.

Püss paugub, hiilg'wat näikse piiki
Ja wereft aurab mulla pind;
Sell tuleb minna surma-riiki,
Kell purustatud pea ehk rind.

Su ette Issa, ohked wiimad
Mu palmeid, kuule heldest' Sa:
Mind kaitsku Sinu armu-tiimad,
Su hoolets ikka jäägu ma! —

25. Palwe lahingis.

Issa, ma palun Sind!
Koledalt sõda mu ümber siin kärab,
Wõitlejail mõetadest sädemeid särab.
Wägede Issand, ma palun Sind!
Saada, oh saada mind!

Issa, ma palun Sind!
Tahad Sa mõitu ehk surma mull anda,
Südamest püüan Su seadmist kõik kanda,
Kuidas Sa tahad, nii saada mind!
Jumal, ma tunnen sind!

Jumal, ma tunnen Sind!
Langegu sügises närtsinud lehed,
Suikugu surmale lahingis mehed,
Helduse allik, ma tunnen Sind!
Issa, oh õnnista mind!

Issa, oh õnnista mind!
Julgeste tahan Su hoolde ma tõtta,
Elu Sa andsid, võid seda ka võtta;
Elus ja surmas õnnista mind!
Issa, ma kiidan Sind!

Issa, ma kiidan Sind!
Ei mind toond mõitlema kuulsuse iha,
Selle eest sõdin, mis kallid ja püha.
Mõites ehk surres ma kiidan Sind!
Dmaks Sa võta mind!

Dmaks Sa võta mind!
Moolab mull haavatud soonte seest meri,
Vaimu ees paistab ju — õnnemaa meri:
Dmaks, mu Jumal, siis võta mind!
Issa, ma palun Sind!

(Körneri järel.)

26. Ei leia.

(Wiisil: Kui kaunist' hüiab wainu peal.)

Ei leia kohta kenamat
Sa terme ilma peal,
Kus surres ilu enamat
Kui sõa-wäljal seal.

Sa kodus uinud ükšina,
Kui hing läeb ihu seest,
Siin aga sirgub sinuga
Nii mitu sada meest.

Ja kui on walmis mulde säng,
Kus sirutakse find,
Siis hüiab mosekandi mäng,
Siis õhus laulab lind:

„Sa isamaa eest tegid tööd,
„Tal ohwriks andsid end,
„Sest soowime sull head ööd —
„Oh uinu rahus, wend!“

27. Reisri eest.

(Wiisil: Wõtke wikat aidast wälja!)

Tõnu tegi tubli töösi,
Oli täitsa meistre-mees,
Tegi päewal, tegi öösi,
Hooletust ei olnud ees.

Tõusis sõda Türgi piiril,
Kussa wäge waja läks —

Tõnu tõttas jinna tiirel,
Laskis püssi: riis ja räis.

Viimaks mõitlemises, fanges
Milles uinub mitu meest,
Tõnu Türgi kuulist langes
Dma kalli Reisri eest!

28. Wahwa sõamees.

(Dmal wiisil.)

Ma olen wahwa sõamees.
Mull on püss ja otsas piiki,
Miska saadan surma-riiki
Tga ühte waenu-meest
Kes ei põgene mu eest.

Ma olen wahwa sõamees.
Kuulge sõbrad, ei ma seda
Waendlast ole näinud, keda
Poleks jõudnud mõita ma,
Kui mind käs kis isamaa.

Ma olen wahwa sõamees.
Tulgu Ungri, Saksa mehed —
Langewad mu ees, kui lehed.
Tõstku Inglise kord pead —
Loota pole temal head.

Ma olen wahwa sõamees
Isamaa, mu uhkus, ilu,
Kuni leian hana-wilu,
Mõitlen sinu piiri ees
Mina wahwa sõamees.

29. Pärast lahingit.

(Wiisil: Minu kallid ema keel.)

Tunnista, oh mulla-pind,
Kelle weri wärwind sind;
Ütle kelle ihu jeest
Sing on lahkund sinu eest! . . .

Et sull pole keelt, ei healt
Kuulan kostust otja pealt,
Kussa ööpik, weike lind,
Höbe-healel hüiab mind:

„Waata, waata külamees,
„Kohakene, mis su ees,
„Mitmele on puhke-säng,
„Kellel otjas elu-mäng.

„Siin on langend mitu meest
„Samaa ja Keisri eest?
„Elu pandiks andsid nad,
„Et on truud alamad.

„Sellesamas kohas seal,
„Kus sa praegu seisad peal,
„Singab mees kes teistele
„Oli märgiks auufaste.

„Kodus toitis waewaga
„Dma nõrka ema ta,
„Keda minewasest suist
„Piinas jooksjä-haigus luist.

„Aga kui ta kõrmu seal
„Kuuldus Keisri kutse heal,

„Pidi jätma ema ta,
„Kuttas fiirest' mõitlema.

Küid ta hingab mulla sees,
„Ema ootab taewas ees.“ —
Seda kõnet kuuldes ma
Kumardasin palwela.

30. Lahingi päewa õhtul.

(Wiisil: Örn ööpik, kuhu tõttab sa?)

Päew loojas, peale jõuab öö,
Ta warjul sõa-paik,
Su lõppenud on were-töö,
Kõik ümberkaudne wai.

Nii witmed puhkawad wiimist und
Neil jäädmalt waihind suu,
Ja mõni õhtab: „Önnis tund,
Oh jõua tulla ju!“

31. Truu sõber.

Mull oli üks truu sõber,
Ei paremat ma saa;
Kui trumm meid hüidis sõtta,
Mu kõrwal mõttis tõtta,
Ei jäenud maha ta.

Kuul lindas meile wastu:
Kas trehwab mind, wõi sind? —
Ta sõbra südant lõhkus,

Et hinge wälja õhkus —
Mull walutas sest rind.

Weel kätt mull tahtis anda,
Kui püüsi laadfin ma:
Ei kätt wõi anda sulle,
Jäe teises elus mulle
Niisama sõbraks ka! —

32. Truu finel.

Wana küll mu finel juba,
Siiski mulle armas ta;
Kui saan koju minna luba,
Ühes teda mõtan ma.

Tihsti truudusega ilmas
Lööb üks sõber üle teist,
Aga finel minu silmas
Truim mõlemist on neist.

Sume a'al, kui wihma woolas,
Talmel paukus kange külm,
Siis mind kaitsuma oli hoolas
Sinel, sinu krae ja hõlm.

Sügisese sopa ajal
Laagres lausa taewa all,
Kui ei olnud warju majal
Leidfin sinust kaitset küll.

Kui mind lahingisse mõttis
Süüda sõda trummi heal —
Iga sõber eemal' tõttis,
Truuks jäi üksi finel seal.

Mitu hauku jisse talle
Kuri püssi kuul küll löi,
Ei ta kargand laugemalle,
Ennast mulle ohwriks tõi. —

Sest mu finel, sõbraks jäeme
Kuni testab elu-käik,
Ühes mulla-põue läeme
Kus ei paista enam päik. —

33. Isamaale.

Kas tunned maad, kus aasala
On lilled ilul õitsemas,
Kus waimustawa wõimuga
On tamme metsad mühamas?
Jah, tunnen küll, eks ole ta
Mu kallis Eesti kodumaa.

Onn sulle, kallis kodu-pind,
Sind laitsen mina hoolega,
Ei waendlane wõi sõtku sind,
Ei purustada noolega!
Niikaua, kuni elan ma,
Wõid rõemus, rahus kosuda! —

34. Lõutus.

(Wiisil: Mu isamaa armas.)

Su pärast mu elu —
Nii wannun sull ma,

|: Oh maa, täis õnne, ilu
Mu Gesti isamaa! :|

Mull südames loidab
Arm, truudus — nii vaik —
|: Su õnn mu hinges loidab
Oh isa-isa paik! :|

Ruis Jumalat usun,
Ruis olen tall truul,
|: Nii ma su waendlast rufun,
Sull wannub minu fuu. :|

Su päralt mu elu —
Nii hüian sull ma,
|: Oh maa, täis õnne, ilu,
Mu Gesti isamaa! :| —

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

35. Kaabaka surm.

Trumm põriseb tafa, nii tume ta heal,
Tee igaw meil käia, oh oleks ju seal!
Oh oleks kõik möödas, hing läinud ta seest —
Mu südames valu, film wirwendab weest!

Tõest' ainuke sõber, mull oli see mees,
Kell täna surm koledalt ootamas ees;
Tal kuulifid rindu saab saadetud hull
Ja lastjate hulkas ka minagi, Mulk.

Beel wiimast kord waatab ta päikest ja maad,
Siis filmi tal finni ju sidumad nad,

Tähenäus: Kaabaka nimetatakse seda meest, kes teenis-
tusest ära jookseb, kas võera wäe sekka eht mujale.

Ta püssid nüid palge, tal wiimane tund.
Oh Issand, Sa anna tal rahulist und!

Meid sihtimas oli küll üheksa meest
Kuid kahetsa kuuli läind kõrwale teest,
Sest lastjatel nõrgaks käed haledus teind,
Näe minu kuul südamest läbi tal läind.

36. Sõast koju tulles.

(Wiisil: Tallekene hüppa.)

Otjas sõa-kära
Waihind wainu heal,
Tga soldat sammub
Kogu maantee peal.

Nende seas ka mina
Astun rõemfast' teed,
Et mind jõua hoida
Tormid, tuuled, weed.

Sõas kurjad kuulid
Kõrmus hulunud,
Seal ka minu kahwatan
Katki tulunud.

Uga paigaks peale
Keiser raha and,
Ristiga mull ühes
Teda rinda pand.

Jõudke jalad, jõudke,
Et kord koju saaks,

Kus kõi minu tutvad
Silmad lahti a'aks.

Imestades jookswad
Kõi mu ümber fiis,
Ütlewad: „Sa sõdind
„Nii kui mehe wiis.

„Tänu sulle armjast'
„Meie kõigi poolt,
„Et me rahu pärast
„Oled kannud hoolt!

„Eh küll sõas wiga
„Saanud sinu käed,
„Pole tarwis karta,
„Et sa nälga jäed.

„See, kes sõa-wõlmes
„Wõidelnud kui mees,
„Söögu wanas põlmes,
„Leiba rahu sees!“ —

37. Märtsinud roos.

(Wiisil: Nüüd kõi maailm on hingamas.)

„Kui kauaks wiivid armuke?“
Nii küsis mu käest neiuke
Mu kaela ümber haates,
Mu rinna na'ale langedes.

Ei wõi ma seda ielda nüüd,
Mind kutsus minu Keisri hüid;

Ma kindlast' aga igal a'al
Su peale mõtlen kaugel maal.

Jäe fina mulle truiks ka,
Mind ial ära unusta,
Siis trööstitud on minu meel
Seal kaugel, kus on mõeras feel!

„Kuis mõin find ial unusta?
„Sust lahkun üksnes surmaga.
„Mu kallid Jumalaga jäe,
„Ei find mu film wist enam näe!”

Ta heale pani finni nutt,
Mind sundis lahkumise-rutt —
Kuid igal öösel une fees
Mu neiu seisis minu ees.

Kui mööda läksid aastat wiis
Sain luba koju tulla siis;
Oh, kudas liigutas see mind,
Et rõemust üsna paisus rind.

Mis aga nägi minu film?
Kas tõeste wiirastuses ilm?
Mu neiu kanti hingama,
Sest juba oli surnud ta. —

Küid kõnnin üksi kurbtuses
Mu endses õues filmamees. —
Kii tuleb kord ka mulle tund,
Kus mina puhkan wiimast und. —

38. Kalju ning sõamees.

(Wiisil: Laske lipud lehmitada.)

Rõikumata seisab kalju
Kange mere määsu sees,
Lõhkugu küll lained walju —
Ei ta liigu nende ees.

Rõikumata, nagu kalju
Seisab õige sõamees,
Tulgu waendlasti kui palju —
Ei ta kohku nende ees.

Kui on waendlasti küll palju
Astwad wapralt wastu neil,
Täitwad püüsi, hüidwad walju:
„Sur'ge, mõit piab jääma meil!”

39. Oh Kars!

(Dmal wiisil.)

Oh Kars, oh Kars!
Kui mängis sõamarsh,
Siis lätsin rutuga
Su poole minema.
Püüsi õlal mõtsin astu
Ma waendlastele wastu,
Ja waimustusega
Siis õiskasin: hurraa!

Mu kuul, mu kuul
See lindas nii kui tuul,
Kell haawa rindu löi,
Sel kohe surma tõi.
Mu oda warest tillus,
Silm mõidu himul pillus,
Et kuri Türgi mees
Sest lohus minu ees.

Oh Türl, oh Türl,
Küll abras sinu mürl,
Et Wene teras ta
Lõi katki hoobiga!
Sa kiitlema küll lange:
„Kars kindel, ei ta lange!“
Eks nüüd ja ise näe,
Et ta on Wene läe.

40. Oh kroomu!

(Dmal wiisil.)

Oh kroomu, sinu teenistus
On rahwa rahu finnitus,
Sa kutsud kaitsjaid riigi seest
Nii Wene, kui ka Gesti-meest.

Kord tõusis tuli Türgi mäest,
Siis käsk meil tuli Reisri käest:
„Nüüd tulge tublid Gestimaalt
„Ja kõige Wene rahwa ra'alt!“

Waat wägi sammus wirgalt fiis,
Meid kindral üle Donau miis
Ring kussa wälfus Wene raud,
Seal Tüirkidele tehti haud.

Rui Sultan sõnumi sai tõe,
Et Wene mehed üle jõe,
Siis Osman Pašhat läkitas,
Kes Wene wäge takistas.

Rüll Skobelew fiis tegi tööd
Seal Plewna ümber päewad ööd;
Si mõind seal otjust oodata,
Waid ruttas Karsfi piirama.

Todleben Plewna kätte sai
Ja Türgid linnast wälja ai. —
Ra Balkan, mille latw näeb merd,
Jõi wäga rohkest' Gesti werd. —

Nüüd aga distab Weneriit,
Tal kuuljust toonud püss ja piit.
Ja Gesti meestel kiige peal
Toob kiitust neiukshe heal.

41. Meidude kurwastus.

Rõit kenad neiuud Gestimaal,
On kurwad öö, kui päewa a'al,
Sest noored poisid, priskemad,
Rõit soldatiks siit lähewad.

Kes sandid, jäävad järele,
Kuid naissi need ei mõtagi,
Eht kui end neiud ehivad,
Siis pole neid, kes vaatavad.

Seft wanad-poisid õisake,
Küid mõidumehed olete;
Küll neiud enne naersid teid,
Küid manaks mõite hüida neid.

42. Põltsamaa.

(Viisil: Sealt Läänemere kalda pealt.)

Oh linnakene, Põltsamaa,
Mull kõigest kohast kallim sa,
Su peale ala mõtleb meel,
Sull kiitust laulab minu feel!

Kui riigist riiki otsma läeks,
Ei siiski sinu sarnast näeks,
Kõik suured linnad ilma sees
On tähtsusetu sinu ees.

Kui wali viletsuse tuul
Tõi läänest rüütleid Düina suul,
Siis juba sellel hallil a'al
Su tähtsust tunti mitmel maal.

Su lastel õitses õnne-põlw,
Neil selgelt sinas taewa mõlw,
Neid toitis rohkest põllu-pind
Neil vabaduses hingas rind.

Said rüütled terwe Liivimaa
Ju lõitnud orja-ikkessa,
Weel wabalt seisis Paala mees,
Ei kumardanud mõera ees.

Küll rüütled katusjõid kõik nõud
Ei raugend Paala meeste jõud,
Nad seisid wastaliste ees,
Kui kalju mere mäsju sees.

Ka seisis Paala meeste seas
Suur Lembit esimeses reas
Ja hüidis: „Kes ei mõitle nüid,
„Sel tulew põlw saab mõistma süid!

„Meil tulgu surm ehk tulgu haud,
„Meid tapku rööwijate raud,
„Ei keegi sellest peasta mõi,
„Mis saatus talle peale tõi.

„Waat, rööwritel meid riisu püid,
„Sest olgu meie sõa-hüid!
„Mu kodumaa, ma kaitsen sind,
„Niikaua, kui mull hingabrind!”

Su põllule siis, Põltsamaa,
Su lapsed langsid; priius ka
Läks peitu raudse meeste eest,
Tal pisar paistis filma seest . . .

Ehk läks küll looja Paala päit,
Ei kustund siiski kuulsus, läit:
Sest Paala kauni kalda pealt
Kord kuuldi kuningagi healt.

Jah, Paala, kaunis, kuulus koht
Sind rõhus raske häda-ohht,
Kuid siiski sinu poegi meel
Jäi tänapäini kindlaks meel.

Ra mina, luuletaja mees,
Siin luban lugejate ees:
„Ma, sinu pinnal kaswand taim,
„Sind kiidan, kuni sees mull aim!“

43. Brantsuse sõda.

Napoleon wägew mõidumees,
Kes uhkes meeles täis,
Ei tunnud piiri endal ees,
Ei saand ta ahnus täis.
Eiroopa keisrid, kuningad
Kõik lohtusid ta ees;
Kui kästis, sõna kuulsiwad
Nad alanduse sees.

Ei nõnda Bene wägimees,
Me riigi-isa hea,
Ei hirmu tund' tal süda sees,
Ei norgus seisnud pea.
Last paistis kindla mehe mood,
Kes rahus rändab teed,
Kel takistust too tuule-hood,
Ei mahutamad weed.

Sest paisus Bonaparti rind,
Tal mõtte kindlaks sai:
„Ka sina, mees, piad tundma mind,
„Eh! küll see riik on lai! —
„Kui saadan oma waprad wäed
„Su riiki riisuma,
„Siis selgel silmal ära näed
„Et sinust ülem ma.“

Kui kohab kange tormi-hoog,
Nii kätse kaja käis,
Kui weereb wabutaja woog,
Nii sammus suurst täis
Prantsuse keiser rutuga
Me riigi raja pool'
Ta kannul wägi hulgana,
Neil kõigil mõita hool.

Ei meie wägi wastu läind
Nii koge neile seal!
Wast siis, kui hulga maad ju käind,
Sai kuuldwaiks sarwe heal;
Ja püssi paugud kostsiwad,
Et metsad mühasid,
Hulk mehi maha langesid. —
Surm pidas pühasid. —

Ei mõitu seetord kumbki saand,
Sest kätte jõudis öö,
Ja wäsimust neil peale a'and
Ränk, raske päewa töö.
Dõ warjul Wene kindral siis

Läks maikselt ära eest,
Sest weikse mäega mõimata
Tal mõita mõerast meest.

Veel teine lahing loodud sai
Siis Borodiinus seal,
Kus palju mehi maha jäi,
Kel soigus surmas heal.
Ring waendlane, kui wete wool
Siis kiirel kombel käis,
Et jõuaks warsi Moskwa pool
Ja täidaks linna täis.

Ei aga kava kestnud tal
See uhke meele aim,
Sest pia närbus nälja all
Ka tema ahne waim.
Ja tule-leet, mis lõpetas,
Kõik majad, aiad, puud,
Tal selgel sõnal õpetas,
Et ahnus koorib luud.

Kui wiimaks tuli tuisuga
Seal kange, käre talu
Ja sooje riideid nõudis ta,
Jäi tühjaks toidu salu;
Siis ilma mõitja, wägimees
Seal põgenes, kui nool,
Ja talupoja saani sees
Ta tõttas koju pool.

Ta mehed Wenemaale jäid,
Reid mattis lume-hang,
Reid metfas nälgind hundid sõid,
Kes elas, sest sai wang.
Küll hädawaewalt eluga
Sai koju mõni mees.
Nii lustus kõrkus häbiga
Siis kõige ilma ees. —

44. Krimmi sõda.

(Wiisil Sõ nuud jõuab jälle).

Ristirahwas ägas
Türgi riigi sees,
Wene Keisert palus:
„Ole abimees!“

Keiser mõttis kuulda
Nende hüide healt,
Kuttas ärapestma
Kõhujatest sealt.

Uga mõerad riigid
Wihasasid siis,
Kadeduse liigid,
Tuttaw nende wiis.

Wene wägewusest
Sirmu tundwad nad

Tema tegewuſeſt
Kiuru karjuwad.

Prantslaſel wiſt ſöites
Oli meeleſt läind,
Kuis tal „Benet wöites“
Käſi halwaſt' läind. —

Seſt ep aſtus tema
Abiſs Türgile,
Et wöiſs otſa teha
Wene wäele.

Inglane ka oli
Rohe tema nõuus
Ütles: „Söber woli
„Küid on meie jõuus!

„Benelaſel watti
„Heaſte anname,
„Saagiſt ſaame matti —
„Roju kanname!“ —

Teiſed ſõdiſiwad
Krimmiſ täies hoos —
Inglis laewad ſõitiſid
Mere wete-woos.

Mere äärſeid linnu
Ühwardaſid nad,
Et piakſ ſinna jääma
Mehi mitmed ſaad.

Seſt ſiis Wene wäge
Oli Krimmiſ ſeal

Teistel fergein wõita,
Teha otša peal.

Oh! küll mitmetesi
Ratsusid tõit nõud,
Endiseks jäi siiski
Wenemeeste jõud.

Waelnastele wästu
Lätsid kindlas hoos,
Ei nad lastnud astu
„Matiwõtjaid“ koos.

45. Ungria sõda.

Rord Ungarlasted ette wõtsid
End wabastada teiste alt,
Austriale näitma tõtsid,
Et tüitand neid ju wägivald.

Ja wõidu olekski nad saanud
Ring ise-riigi asutand,
Austerlasted wälja a'anud,
Neil jala kulla peale pand.

Ruid meie wägi tõttas appi
Austria kohmetutele;
Ungria sai heaste rappi —
Wõit jälle Wene meestele.

46. Kasakad.

Mis kostab nii waljust mu kõrwade ees,
Kes on seal, kus metsade raja?
Seal kasakad sõidamad kiiruse sees,
Seal hirnumas hobu, seal õiskamas mees,
Sest tuleb see healede kaja.
Ja küsid miks nõnda nad ajavad nüüd,
Siis kostavad: „Waendlast meil tabada püüd!“

Miks jätab lagedal päikese kiir,
Kui paistaks seal klaasine koda?
Miks hiilgab nii heledalt waatuse wiir?
Miks särab nii selgeste pilkude piir?
Seal kasaka mõegad ja oda.
Ja küsid, miks nõnda nad sõidavad nüüd,
Siis kostavad: „Waendlast meil surmata püüd!“

Püüs paugub, mõel walgub seal kasaka peus —
Ja waendlane wariseb mulda;
Si pease ka seegi, kes peidus wõi re'us,
Sest kange on kasakas heitluse teus —
Ta himustab wõitu, kui fulda.
Ja küsid miks nõnda nad sõidavad nüüd,
Siis kostavad waendlast meil tabada püüd!„

47. Kasakate kiitus.

(Wiisil; Kulbne õhtu päike.)

Kasakad on wahwad
Wene wäe sees,

Hirmu tunnemad kõik rahwad
Nende paiste ees.

Türk on saanud walu
Kasakate käest,
Prantsus tõttas kiire jalu
Nende piigi eest.

Endist Poola riiki
Hirmutasid nad,
Tõstis kasak torra piiki —
Jooksid mitmed sa'ad.

Sõida kasak, sõida
Wargast' Wenemaal,
Waendlasid ja wapralt mõida
Sga sõa a'al!

48. Husarid.

(Wiisi: Sõ nüüd jõuab jälle.)

Husarid on mehed
Sõa mässu sees,
Waendlased, kui lehed
Langwad nende ees.

Tulgu Türk ehk Prantsus,
Saks või Inglismees —
Wäsi sõa-tantsus
Husarite ees.

Hobused neil sõitwad,
Nagu tuulehoog,
Baenumehi mõitwad,
Et jäeb furnuid loog.

Husarid on waprad,
Õimesed mäes,
Baendlased just aprad —
Mänguks nende käes.

49. Ulanid.

Ulanid on wapper wägi,
Nõnda just kui husarid;
Kes neid ial jalgsti nägi?
Ratsul sõitwad, kus on riid.

Ei nad karda tuld, ei tõrwa,
Ühtki wappert waenu-meest,
Ei nad astu ial tõrwa
Surma tooja kuuli eest.

Tulgu wastu hunt ehk karu,
Tulgu tont ehk tulgu wonn,
Ulan sõidab, nagu maru,
Ulan kõigil hirmuks on,

Ulan wistist olla tahaks
Sga jala-sõamees,
Mõet ei oleks puusas sahas
Kellegil seal tupe sees.

50. Dragonid.

(Wiisil: Kui kaunist hüiab mainu peal.)

Küll kiirelt sõitwad dragonid
Truu hobu seljas seal,
Ei jookse wistist wagonid
Ka rutem raudtee peal.

Kas oli aed mõi oja ees,
Eht oli jõgi lai,
Ei kartnud dragon, tubli mees,
Ta kõigist üle sai.

Mõel uhkuseks on tema kää,
Ta wehkleb nagu Kõu,
Ja sõas surmab waenu-wäe,
Teeb otša tema tõu.

51. Sõamehe soow.

(Rahwa laul.)

Sõuakfin ma sõas surra,
Sõas surra sõitlemata,
Waenu rüppe wariseda
Ilma pikema piinata,
Ilma koole furnamista,
Ilma taudi tappemista!
Kenam surra sõa-sõidus,
Lipu ligi lindamises,

Mõega müllul elu müia,
Ambu noolil anguneda!
Ei ole ohtu orjamista,
Tühja tööbe tülitse da,
Walu-sängil malmamista.
Sõa-surmal suurem ilu,
Suurem ilu hinna poolest,
Wõimu kiitus mõidu meestest;
Linnud laulwad linna keeli,
Põlmed laulwad pidu-keeli,
Sarmed hüidwad Saksa keeli,
Raudsed riistad rahu keeli.

52. Kui hakkam.

(Wiisil: Sealt Läänemere kalda pealt.)

Kui hakkam sõast sõnuma
Eht lahingista laulema,
Siis kuulab kuu mu laulu healt
Ja päike paigal seistes pealt.

Ma laulan Türgi tühjusest
Kõng Wenelaste mahmusest:
Kuis Türgi poisid plehtu pand,
Neil Wenelane witsu and.

Ma laulan sest, kuis Türgi mäed,
Kuis kõrged Balkanigi mäed
Ei iial takistada weel
Wõind Wene mäge mõidu teel.

Ta igaüks, kes kuuleb mind,
Sell waimustusest woogab rind;
Ta hüiab ühes minuga:
Suur Wenemaa on mõitmata!

53. Soldati jutustus Türgi sõast.

(Wiisil: Kus on lillakesed jäenud.)

Kuulake nüüd, kallikesed,
Kõnelen teil jutu tõe
Kudas tegin tubli tüki
Minnes üle Donau jõe.

Türgi wägi seisis wastas.
Teisel kaldal meie ees;
Uga kas on keegi kuulnud,
Et ka lohkus Wene mees?

Kindral käskis: „Lapsed minge,
Tutistage Türgi meest!
Urge kartke andes hinge
Samaa ja Keisri eest.“

Waljuste siis „huraa“ hüides
Edasi m'e astsime,
Türgi werde, mõitu püides,
Mõegad, piigid lastsime.

Küll nad, mehed, wastu panid,
Endid kaitsta nõudsiwad —

Aga kus nad, nõdrad hanid,
Meie wastu jõudsinad!

Kindlal sammul, marssi käikis
Edasi läks meie tee.

Wälfus mõõd ja oda läikis —
Meri wärwis Donau wee.

Meie mees, kui korra rabas —
Tuifudes siis langes Türl,
Siples, kättega weel labas, —
Surma tõi tal Wene mürl.

Juhtus jekka ka, et tuifus
Meiteft mõni hoobi ees,
Aga kohe, kui üks suikus,
Uhet täitis teine mees.

Kindral käskis: „Andke walu!
Wirutagu wainumeest!
Jookste peale ummisjalu,
Häwitage Türgid eest!”

See weel õige hoogu andis,
Südant süitas uuel jõuul;
Püüdsime, mis ramu kandis,
Otja teha Türgi tõuul.

Pasha juhtus minu ligi.
Mina hüüdsin: „Turok stoi¹⁾)
Nõnda tõest, kui must on pigi,
Lõõn su golowa dolci²⁾)!”

1) Türklane seisja paigal! 2) Pea maha.

Pasha maatis. „Oh ja Madis!”
Ütles ta. „See Gesti Mart!”
Ja siis wiledaste wadis
Pögenema, pelglik part.

Mina järel kiirel sammul,
Risendasin: „Tuurot stoi!
Ruda beshisch¹⁾ lõuad hammul?
Snai: tõi, Indos, plennik moi²⁾!”

Pasha isegi ju nägi;
Et ta peaseda ei wõi,
Teades, et mull wõim ja wägi,
Sõna kuuldes seisma jäi.

Ma tal mõtjin kinni turjast,
Dma leeri wedasin.
„Käes on Türl!” ma ise turjast
Hüidsin, hoides teda siin.

Rindral kuulis, jooksis juure.
„Molodets³⁾, Mart!” ütles ta;
Pani rinda risti juure. . .
Sellest kuuljaks saingi ma.

54. Tirnowo linna ära wõit mine.

Rindral Gurko sõitis Sistowast,
Tirnowasse suurewürsti käsul,

1) Ruhu jookseb. 2) Tead, et sa, Hindlane minu wang oled.
3) Tubli pois.

Et ta sõnimeid tooks Tirnowost,
Palju on seal Türgi wäge asul.

Rindraliga sõitis ühes ka
Salgufene ratsameeste wäge.
Et nad wõiksid wastu wõidelda,
Suhtuks Türklasega tüli häge.

Ettemaates käisid mehed teed,
Et neil waenlane ei langeks kaela.
Aga nägemataks jäiwad need,
Polnud karta wõrgutuse-paela.

Warakult nad teele tõtsiwad,
Ratsutasid, kuni taewa külles —
Seisis päike kõrgel; siis wast wõtsiwad
Puhata nad pehme rohu süles.

Paari tunni pärast läksid nad
Kiirel sõidul edasi siis jälle.
Kella kuue ajal jõuudsiwad
Tirnowale õige lähedalle.

Linn on mäe peale ehitud,
Maantee, kaunis lai, läeb otse sisse.
Telgid olid kahel poolel teed,
Linna ees, ei wäge nähe ise.

Sõjamehed seisid telgi all,
Igakuks neist puhkas wäfind teha.
Benelasi polnud lähidal, —
Mis siis oligi neil tarwis teha!?

Gurko mehed kahets jautas,
Saatis äkist Türgi wäe peale.

Kes ka kobe julgust lautas,
Katsus, et saaks pagemise teele.

Kellel oli vähe mahti weel,
Jooksis, sest et kartis endal paha;
Jooksis, pikalt wäljas rippus keel,
Kuni langes wäsimusest maha.

Türgi laager ruttu tühjaks jäi,
Ära kadusiwad mehed puha.
Sest et mõit nii kiirelt kätte sai,
Wakis walju püssipaugu kaha.

Gurko saatis mõned kassakad
Linna juurde, asja järel waatma,
Kas sealt wahest Türgi massakad
Ei saa warjult kuulisi ehk saatma.

Saaditud nii kauaks ära jäid,
Et ju Gurkol tõusis nendest mure;
Kas ehk wahest kassakate päid
Roerad linna uulitsal ei pure.

Tropi dragonisi saatis ta
Linna, uurima siis asjalugu;
Warsi nähti neid ju tulema
Saati kandes, lauldes lustilugu.

Türgi wägi oli ikka käind
Linnast läbi, kus on Osman-Basar,
Kassakad ka olid kannul käind,
Türgi turjal tantsis nende wasar.

Küüd nad tagasi ju tuliwad,
Tõiwad wangisid ja wara ligi,

Wõidu üle rõemjad olivad,
Eh! küll teha mööda woolas higi.

Rindral laskis suuredtükid nüid
Linna kantsidelle üles panda,
Et kui Türgil peale tungi püid,
Wõiks tal kuuli-rahet vastu anda.

Sistomosse sõnumeid sest wiis
Suurewürstile ju fuller ruttu.
Rõemu tundsid sellest loost kõik siis —
Igaüks sest üksnes westis juttu.

55. Lommi-oru wõitlus.

(Wiisil: Kui seisjan pikal, pime! ööl.)

Kord Lommi-oru wõitlustel
Salk meie mehi tõttas teel,
Ruusjada meest, et waataks nad —
Kus Türgid, ja mis tegewad.

Kõik jalamehed olivad,
Ruuskümmend paljalt kassakad;
Need sõitsid ees ja waatasid,
Kas pole näha Türlasid.

Ei näha polnud Türlasi,
Nad seisid warjul wagusi,
Ja ootsid, kuni kassakad
Neist rahus mööda sõitsiwad.

Kui kauugelle need juba said,
Siis tulid Türgid jedamaid

Ja tormasivad kiireste
M'e jalameeste kallale.

Kahtstuhat oli Türglaseid
Kes ümberpiirasivad neid
Ja oleks tahtnud tormiga
Kõik sinna paika surmata.

Kuid lammas pole Wenemees,
Ei tema kogu kolli ees;
Kui temal käes on terav raud,
Siis mainumeeft on ootmas haud...

Tükk aega wahwast mõideldi,
Ei mõitu saand weel kumbagi.
Siis nõuudis Türgi pasha see,
Et alla antaks temale.

„Ei!“ kostis meie meeste salt;
Püis, piik on teie soowi palk!“
Ja jälle weeres mõitlus-mäng,
Sai osaks mitmel surma-säng. . .

Küll kauugel olid kasakad,
Kuid siiski ära kuulsivad,
Et paukus püis, kust lendas kuul, —
Neil kõla kõrwu kandis tuul.

Nad tahtsid sõita abisje,
Kuid mõimata neil oli see,
Kui seda teed nad oleks läind,
Kust enne juba olid käind.

Seepärast kolme tunni maad
Nad ringis ümber sõitsivad
Ja hirmsa suure kisaga
Siis lätsid peale tungima.

Nüid armastavad Türklased,
Et Benemäe ees-sõitjad need, —
Ei julgend enam sõdida,
Waid pistsid kiirelt lippama.

Neil meie wägi jalamaid
Läks järel, ja siis wangiks said.
Kolmsada Türklasi forraga . . .
Noh, nüid see laul on otsas ka.

56. Münthausen Türgi sõas.

(Rakja laul.)

Plewna all ka olin mina
Teiste sõameeste seas,
Ja mull seisid — usu fina —
Dige suured plaanid peas.

„Waja oleks waatma minna,
Kudas Türgi puder keeb.
Aga kudas saan ma linna?
Kes mull tuulelaewa teeb?“

Nõnda käisid mõtted keeru
Aju-kambriks tanges wäes.
Wiimaks, enne päikse weeru,
Mõnus nõuu mull oli käes.

Bene wallilt lasti linna
Tubli suuretüki tuul,
Mina wupsti! — jookstes sinna —
Tema selga nii kui tuul!

Tinast täku turjal istsin
Mina nüid, kui saksa mees;

Paberossi suhu pistsin,
Uhe tundmus rinnus fees.

Nõnda sõitsin tüki maada,
Siis wast ärkas meelde mull:
Eht mõin linnas surma saada?
Eks siis ole lugu hull!

Sellel filmapilgul lendas
Linnast wastu Türgi pomm.
„Disja!“ hüidsin iseendas,
Kargasin ta selga — momm!

Pomm mind tagaspidi kandis
Ufinaste õhuteel,
Seega naljaks põhjust andis
Runi täna-päini weel.

57. Münnfhauseni kodu-jõda.

(Nalja laul.)

Viimaks waitis mainu kära,
Türk, see palus alla end,
Rahu leping tehti ära, —
Waenlane nüüd oli wend!

Mina läksin rõemsalt koju,
Nii kui iga teine mees,
Wäfind olin, nagu roju
Puhkepõli ootas ees. —

Aga luhta läks mu lootus,
Dnnerikkast puhke a'ast;
Asjata jäi rahu ootus —
Tüli tõusis tugewast!

Sõda tõstsid minu wastu
Brussaf, kirp ja lutifad,
Nokka minu werde kasta
Tõdelikult tahtsid nad.

Päewal jõi mu werd, sõi liha
Kirp, kui kuri elajas,
Dõsel äritasid wiha
Brussakas ja lutifas.

Arglik mina küll ei ole,
Seda kõik wist usute, —
Siiski nende julgus, kole,
Kohutas mind weidike.

Pole see ju nalja lugu
Kui kolm ühe wastu on,
Pealegi nii kurja lugu,
Kurjemad, kui wäht ehk konn!

Südan siiski rindu wõtsin,
Nii kui õige mehe wiis,
Wapralt wõitluselle tõtsin,
Tuhandeid neid tapsin siis.

Aga ehk küll mitu teha
Seitsin ette koertele,
Siiski ei ma suutnud teha,
Et nad jätafs järele.

Ikka, ikka jälle uuest
Peale nemad tungisid,
Minu pükstest, minu luuest
Hammad läbi pungisid.

„Ei mu jõuud neid alla heida,“
Mõtlesin nii wiimaks ma,

„Tarka nõuu on tarmis leida,
Miska mõiks neid määrata.

Armasin siis pika päewa,
Armasin veel teisi taks,
Aga ehk küll nägin waewa,
Ei saand tolli targemaks.

Jätšin karja kirpa põuue,
Jägeledes jändama;
Jse astšin uksest õuue,
Babas ruumis rändama.

Õsimene pill mull langes
Kasfi peale ukse ees;
Oli mõitlemises tanges
Kulliga ta waene mees.

Mõitlus oli küll neil wisa,
Siiski wiimaks lõppes ka.
Kull lord tõstis hädakisa
Ja siis hinge heitis ta.

Seda nähes mulle ärkas
Rohe üsna hüwa nõuu.
Hüüdsin: „Dnn, et meelde tärkas:
Hunt teeb otša hundi tõuu!”

Läksin tuppa lüües wilet,
Hästi haput kalja jõin,
Ja siis keetsin kaera fileti,
Kõwast' kõhu täis ma jõin.

„Hapu, see mull ammu teada,
Maitadele magus on.
Tahan asja nõnda seada,
Et neil seega surma toon.”

Nõnda arutades heitsin
Sāngi peale puhkama,
Nāgu patjadesse peitsin,
Reha jätšin tatteta.

Kirbud kõik mu ümber tulid,
Imesid, mis teegi mõis,
Ja siis pärast kõik nad olid
Binemile nii kui pois.

Lutikad siis tundes lõhna
Tulid kirpe kallale.

Nāgin ramust, nāgin lõhna
Nawat hammaid wallale.

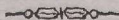
Wāhe aja pärast lugu
Oli õige joones ju:

Otsas oli kirbu fugu,
Lutikil täis lõhud ju.

Lutikad nüüd heitsid maha
Leiba luusse lastema;
Sellest sündis neile paha:
Prussak tuli tormiga.

Warssi lutikate fugu
Oli mokka pistnud ta —
Aga nüüd tal paisus pugu:
Ring seest walust suri ta.

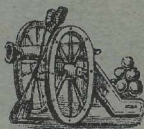
Nõnda lõppes minu lasuks
Kodu-õda toledus.
Oh, et iialgi ei asuks
Enam mingi teine, uus.

45.50
EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1-96-05461

Sind 15 kop.